

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ

«Γονικότητα και Σχολικός Εκφοβισμός»

Φοιτήτρια: Σκαρβελάκη Έλσα

ΑΕΜ: 4962

Επόπτρια: Βάσιου Αικατερίνη

Φλώρινα 2022

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	4
Περίληψη	5
Abstract	6
Εισαγωγή.....	7
1. Γονικότητα	9
1.1 Ορισμός- Εννοιολογικές διασαφηνίσεις.	9
1.2 Γονικά στιλ.....	10
1.3 Παράγοντες Γονικότητας	12
1.3.1 Κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο και γονικότητα.....	12
1.3.2 Ηλικία και γονικότητα.....	13
1.3.3 Φύλο και γονικότητα.....	13
2. Σχολικός Εκφοβισμός	15
2.1 Ορισμός- Εννοιολογικές διασαφηνίσεις	15
2.2 Χαρακτηριστικά των Εμπλεκόμενων Ομάδων	16
2.1.2 Οι Θύτες	17
2.2.2 Τα Θύματα	18
2.3.2 Θύτες-θύματα.....	19
2.3 Ηλικία και Φύλο.....	20
2.4 Σχολικός Εκφοβισμός και Γονικότητα.....	21
3. Η Παρούσα Έρευνα	22
3.1 Σκοπός και Ερευνητικές υποθέσεις.....	25
4. Μεθοδολογία	26
4.1 Συμμετέχοντες.....	26
4.2 Μέσα συλλογής δεδομένων	26
4.3 Ερευνητική Διαδικασία.....	28
5. Αποτελέσματα.....	30
5.1 Κυρίαρχα γονικά στιλ στο μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό.....	30
5.2 Εμπλοκή σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης.	40
5.3 Σχέση γονικού στιλ και εκφοβισμού και θυματοποίησης.	44
6. Συζήτηση.....	46
6.1 Κυρίαρχα Γονικά στιλ στο μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό	46
6.2 Εμπλοκή σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης.	48
6.3 Σχέση γονικού στιλ και εκφοβισμού και θυματοποίησης.	50

7. Περιορισμοί έρευνας- Πρακτικές εφαρμογές	51
8. Συμπεράσματα και Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	54
Βιβλιογραφία.....	55
Ελληνική Βιβλιογραφία	55
Ξένη Βιβλιογραφία.....	59
Παράρτημα.....	64

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1. <i>Διαλεκτικό Στιλ πατέρα</i>	31
Πίνακας 2. <i>Αυταρχικό στιλ Πατέρα</i>	33
Πίνακας 3. <i>Παραχωρητικό Στιλ Πατέρα</i>	34
Πίνακας 4. <i>Διαλεκτικό στιλ Μητέρας</i>	36
Πίνακας 5. <i>Αυταρχικό Στιλ Μητέρας</i>	38
Πίνακας 6. <i>Στιλ Παραχωρητικής Μητέρας</i>	39
Πίνακας 7. <i>Εμπλοκή σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού</i>	41
Πίνακας 8. <i>Εμπλοκή σε περιστατικά θυματοποίησης</i>	43
Πίνακας 9. <i>Αποτελέσματα Διερεύνησης Συσχετίσεων μεταξύ των Γονικών Στιλ με τον εκφοβισμό και τη θυματοποίηση.</i>	45

Ευχαριστίες

Στην ολοκλήρωση της πτυχιακής μου θα ήθελα να ευχαριστήσω μέσα από την καρδιά μου, όλους τους ανθρώπους που με στήριξαν καθόλη την διάρκεια. Η συνεργασία μου με όλα τα πρόσωπα που συμμετείχαν στην εργασία μου ήταν πολύτιμη και μάθημα ζωής. Η αλληλοβοήθεια και το ενδιαφέρον που μοιράστηκα μαζί με άλλους το εκτιμώ και αισθάνομαι ευτυχισμένη.

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κ. Βάσιου Αικατερίνη για τη συνεχή καθοδήγηση και στήριξη που μου έδωσε κατά τη διάρκεια όλης της χρονιάς. Επίσης, όσον αφορά την επιλογή του θέματος, έλαβε υπόψη της, τις ανάγκες μου να ασχοληθώ με θέματα γονικών πρακτικών και έτσι μου πρότεινε το θέμα αυτό. Είμαι πραγματικά ευγνώμων για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και για την εμπειρία που μου χάρισε να παρουσιάσω την πτυχιακή μου εργασία στο 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Σχολικής Ψυχολογίας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλα τα παιδιά που συμμετείχαν στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων της έρευνας μου, καθώς και τα άτομα που προθυμοποιήθηκαν να μοιράσουν τα ερωτηματολόγια.

Τέλος, ευχαριστώ τους γονείς μου, τον αδερφό μου, τη συμφοιτήτρια μου Μαρία Κομμάτα και τα άτομα που στάθηκαν δίπλα μου, σε όλη τη διάρκεια της υλοποίησης της εργασίας μου.

«Γονικότητα και Σχολικός Εκφοβισμός»

Περίληψη

Η παρούσα ερευνητική εργασία διερευνά τη σχέση των γονικών στιλ με την εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Το Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 165 μαθητές Α/βαθμιας και Β/βαθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και προπτυχιακούς φοιτητές από όλα τα εξάμηνα. Συγκεκριμένα συμμετείχαν 62 μαθητές Δημοτικού, 43 προ-πτυχιακοί φοιτητές, 36 μαθητές Γυμνασίου και 23 μαθητές Λυκείου. Η συλλογή του δείγματος βασίστηκε στη δειγματοληψία ευκολίας και χιονοστιβάδας. Το ερωτηματολόγιο για τη γονικότητα ήταν: «Parenting Styles and Dimensions Questionnaire» (PSPQ) βασισμένο στην έρευνα των Robinson, Mandleco, Olsen & Hart, (2001), το οποίο μεταφράστηκε σε ελληνική έκδοση. Το ερωτηματολόγιο σχολικού εκφοβισμού/θυματοποίησης αποτέλεσε το: «Revised Bullying and Victimization Questionnaire» (BVQ-R) του Olweus, (1996). Τα ερευνητικά αποτελέσματα ανέδειξαν πως η εμπλοκή μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης συσχετίζεται αρνητικά με το διαλεκτικό μητρικό και πατρικό στιλ και θετικά με το αυταρχικό και παραχωρητικό μητρικό και πατρικό στιλ. Το παραχωρητικό μητρικό και πατρικό στιλ είχε μεγαλύτερη συσχέτιση με τον σχολικό εκφοβισμό. Επιπρόσθετα, βρέθηκε ότι το κυρίαρχο γονικό στιλ και αυτό που εμφανίζει μεγαλύτερη συσχέτιση με τον σχολικό εκφοβισμό και τη θυματοποίηση ήταν το μητρικό στιλ. Ωστόσο, μόνο το διαλεκτικό πατρικό στιλ είχε μεγαλύτερη αρνητική συσχέτιση με τη θυματοποίηση από το διαλεκτικό μητρικό στιλ. Παράλληλα, όσον αφορά τα επίπεδα εμπλοκής του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης, περισσότερα ήταν τα θύματα και συχνότερη μορφή, ο λεκτικός εκφοβισμός. Τα αποτελέσματα της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι σημαντικά, καθώς αναδεικνύουν τον ρόλο των γονικών στιλ στην εκδήλωση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς και θυματοποίησης, αλλά και μπορούν να σταθούν ως αφορμή για την υιοθέτηση του διαλεκτικού γονικού στιλ στην ανατροφή και την διαπαιδαγώγηση των παιδιών, για την αντιμετώπιση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης. Μάλιστα, η συσχέτιση των γονικών στιλ με την εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού που μελετάται πρώτη φορά, καθιστά την ερευνητική εργασία μοναδική.

Λέξεις-Κλειδιά: Γονικά Στιλ, μητρικό και πατρικό στιλ, Σχολικός Εκφοβισμός/Θυματοποίηση, μαθητικός και φοιτητικός πληθυσμός.

«Parenting and School Bullying»

Abstract

The research present study investigates the relationship between parenting styles and the involvement of the student population in incidents of school bullying and victimization. The research sample consists of 165 students of Primary and Secondary Education and also undergraduate students of all semesters. Specifically, participated 62 elementary school students, 43 undergraduate students, 36 middle school students and high school students. The collection of the sample was based on the convenience sample and the snowball sample. The questionnaire of Parenting was: «Parenting Styles and Dimensions Questionnaire» (PSPQ) based on the research of Robinson, Mandleco, Olsen & Hart, (2001) » which translated in Greek version. The questionnaire of Bullying/Victimization consists the: «Revised Bullying and Victimization Questionnaire» (BVQ-R) by Olweus, (1996). The research findings showed that the involvement of the student population in incidents of bullying and victimization is negatively correlated with the authoritative maternal and parental style and positively correlate with the authoritarian and permissive maternal and paternal style. The permissive maternal and parental style has greater correlation with school bullying. In addition, it was found that the dominant parenting style and that which shows greater correlation with school bullying and victimization was the maternal style. However, only the authoritative paternal style has greater negative correlation with victimization than authoritative maternal style. Alongside, with regard to levels of involvement of student population in incidents of school bullying and victimization, there were more victims and the most frequent form was verbal bullying. The research findings of the present study are important, as they point out the role of the parenting style at the event of bullying behavior and victimization but can also trigger for the adoption of authoritative parenting style in nurturing and educating children that counteract the phenomenon of school bullying and victimization. In fact, the correlation of parenting style with the involvement of student population which is studied for the first time makes the research unique.

Key words: Parenting styles, maternal and paternal style, School Bullying/Victimization, student population

Εισαγωγή

Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης, τα τελευταία χρόνια εκλαμβάνει σημαντικές διαστάσεις (Φαίδωνος, 2012). Μάλιστα συνδέεται με την ακατάλληλη γονικότητα και τις επιβλαβείς σχέσεις ανάμεσα στα πρόσωπα της οικογένειας. (Bowers, Smith, & Binney, 1992. Rigby, 1993, 1994., στο Γεωργίου και Φαίδωνος, 2020) Η ακατάλληλη γονικότητα περιλαμβάνει πρακτικές που χαρακτηρίζονται, από έλλειψη τρυφερότητας, ζεστασιάς, ανταπόκρισης, απαιτητικότητας, υπευθυνότητας και δημοκρατικής συμμετοχής. Τέτοιες πρακτικές σύμφωνα με τους Cowan και Hetherington (1991 σ. 16), εφαρμόζονται από το αυταρχικό γονικό στιλ, το οποίο σχετίζεται θετικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης. (Georgiou & Stavrinides, 2012; Γεωργίου και Φαίδωνος, 2020 ; Georgiou, Ioannou & Stavrinides, 2016; Φαίδωνος, 2012). Αντιθέτως, το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης συνδέεται αρνητικά με το διαλεκτικό γονικό στιλ (Georgiou & Stavrinides, 2012; Γεωργίου και Φουσιανή, 2014) που περιλαμβάνει τις πρακτικές που αναφέρθηκαν παραπάνω. Υπάρχει και το ανεκτικό γονικό στιλ, το οποίο χαρακτηρίζεται από υψηλή ανταπόκριση, αλλά χαμηλή απαιτητικότητα (Φαίδωνος, 2012) και συνδέεται θετικά με το φαινόμενο κυρίως της θυματοποίησης και όχι του σχολικού εκφοβισμού. (Georgiou & Stavrinides, 2012; Γεωργίου και Φουσιανή, 2014). Στη παρούσα επιστημονική εργασία, ερευνάται η σχέση των συγκεκριμένων γονικών στιλ με την εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Πιο λεπτομερώς, εξετάστηκε ποιο από τα τρία γονικά στιλ είναι το κυρίαρχο στην Ελλάδα. Επίσης, εντοπίστηκαν τα επίπεδα εμπλοκής του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Τέλος, μελετήθηκε η συσχέτιση των γονικών στιλ με την εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης.

Η παρούσα επιστημονική εργασία αποτελείται από δύο σκέλη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Αρχικά, το θεωρητικό σκέλος περιλαμβάνει την βιβλιογραφική ανασκόπηση του πλαισίου αναφοράς. Ειδικότερα διατυπώνονται οι εννοιολογικοί ορισμοί της γονικότητας, εξετάζονται τα γονικά στιλ και οι παράγοντες που επιδρούν σε αυτά. Έπειτα γίνεται εννοιολογική αναφορά στον σχολικό εκφοβισμό, διακρίνονται τα χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων ομάδων, συγκεκριμένα, των θυτών, των θυμάτων και των θυτών/θυμάτων και πως αυτά συσχετίζονται με την ηλικία και το φύλλο. Τέλος, παρουσιάζεται η σχέση των γονικών στιλ με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Έπειτα το ερευνητικό σκέλος, περιλαμβάνει τον στόχο της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, τη μέθοδο στην οποία αναλύονται οι συμμετέχοντες, τα μέσα συλλογής

δεδομένων, η ερευνητική διαδικασία και τα αποτελέσματα της έρευνας. Στο 6 κεφάλαιο της συζήτησης που ακολουθεί, τεκμηριώνονται τα αποτελέσματα της έρευνας και δίνονται απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα. Στο 7 κεφάλαιο αναδεικνύονται οι περιορισμοί της έρευνας και οι πρακτικές εφαρμογές και στο 8 κεφάλαιο εξάγονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις για μελλοντικές έρευνες. Στο τελευταίο μέρος της εργασίας παρατίθεται το παράρτημα, το οποίο περιέχει τα ερωτηματολόγια της επιστημονικής εργασίας που εφαρμόστηκαν.

1. Γονικότητα

1.1 Ορισμός- Εννοιολογικές διασαφηνίσεις.

Η «γονικότητα» αναφέρεται στην ευθύνη των γονέων να αναλάβουν την ανατροφή των παιδιών τους, την κοινωνικοποίηση και διαπαιδαγώγησή τους, μέχρι να συμπληρώσουν το στάδιο της ενηλικίωσής τους. (Gerhardt & Bigner 2019., στο Τάνταρος, 2020). Η ευθύνη αυτή φανερώνει τον βαθμό της ανταπόκρισης και της φροντίδας που δείχνει ένας γονέας απέναντι στο παιδί του. Αυτή η ικανότητα των γονέων να ανταποκριθούν στις ανάγκες των παιδιών πραγματοποιείται μέσα από ένα σύνολο συμπεριφορών και ορίζεται ως «γονικότητα». (Marccone, Boronne, Caputo, 2018).

Η ανατροφή με τη θέσπιση ορίων και η ανταπόκριση των γονέων στις ανάγκες των παιδιών τους πρέπει να χαρακτηρίζονται από αγάπη και κατάλληλη πειθαρχία. «Η ανατροφή ενός παιδιού προϋποθέτει αγάπη, στοργή, νοιάξιμο, αφιέρωση χρόνου και κατανόηση από ένα και πλέον ενήλικα άτομα, τα οποία αποτελούν τους γονείς (McLeod, 2005, στο Πλειώτα, 2020). Η Diana Baumrind διακρίνει την γονικότητα σε δύο παραμέτρους, στην γονική ανταπόκριση και στην γονική απαιτητικότητα. (Baumrind, 1967, 1978, 1991., στο Doinita & Nijloveanu, 2015). Η γονική ανταπόκριση, χαρακτηρίζεται από θέρμη, υποστήριξη και ανιδιοτελή αγάπη (Xinwen et al, 2018). Η γονική ανταπόκριση και η υποστήριξη εμπεριέχουν την ασφαλή προσκόλληση, την οποία όπως χαρακτήριζε ο Bowlby είναι αμφίδρομη στη σχέση γονέα-παιδιού. (Bigner & Gerhardt, 2019). Η γονική ανταπόκριση σύμφωνα με έρευνες μετριάξει τις επιπτώσεις της έμμεσης επιθετικής συμπεριφοράς σε εφήβους. (Liu et al, 2021) Υπάρχει και ο αντίθετος όρος σύμφωνα με τον Olweus «μητρικός αρνητισμός» που χαρακτηρίζεται από έλλειψη θέρμης και υποστήριξης (Olweus, 1980., στο Φαίδωνος, 2012). Η γονική απαιτητικότητα είναι μια πιο περίπλοκη παράμετρος. (Alegre, 2010). Στην θετική γονική απαιτητικότητα, οι γονείς επιβλέπουν το παιδί, το καθοδηγούν θέτοντας του όρια, ώστε να αποκτήσει μια ωριμότητα. Η αρνητική απαιτητικότητα χαρακτηρίζεται από σκληρή πειθαρχία με αυξημένο ψυχολογικό έλεγχο. (Alegre, 2010). Το βασικό είναι ό,τι για μια αληθινή και υγιούς σχέση μεταξύ γονέα-παιδιού πρέπει να υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στις δύο παραμέτρους της Baumrind.

Με βάση τις δύο παραμέτρους της Baumrind, χωρίζει στο έργο της τους γονείς σε 3 κατηγορίες: τον διαλλακτικό(authoritative), τον απολυταρχικό (authoritarian) και τον επιτρεπτικό (permissive). (Baumrind, 1966)

Στη «γονικότητα» περιλαμβάνονται επίσης οι γονικές πρακτικές (parental practices) και τα γονικά στυλ (parental style) στις οποίες οι Darning & Steinberg, σημείωσαν ότι για να κατανοήσουμε πώς οι γονείς επιδρούν στη συμπεριφορά των παιδιών τους, πρέπει να διακρίνουμε τις δύο αυτές έννοιες. (Darning & Steinberg, 1993) Οι πρώτες, είναι οι συγκεκριμένες συμπεριφορές που οι γονείς ασκούν για την ανατροφή των παιδιών τους. (Darling & Steinberg, 1993). Συγκεκριμένα, η γονική επίβλεψη, η ανταποκρισιμότητα, η υπεύθυνη φροντίδα, η σωστή πειθαρχία, η τρυφερότητα, και η υποστήριξη που δείχνουν απέναντι στα παιδιά τους, αποτελούν βάση καλών πρακτικών που οι γονείς χρησιμοποιούν και οι οποίες επιδρούν θετικά στην κοινωνικοποίηση των παιδιών τους. (Kim, Yang & Lee, 2015). Οι Darning και Steinberg ερμηνεύουν το γονικό στυλ ως το συναισθηματικό κλίμα που επικρατεί στην οικογένεια και ότι η κυριότερη διαφορά σε σχέση με τις γονικές πρακτικές είναι πως το στυλ περιγράφει ένα ευρύτερο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης γονέων-παιδιών. (Darling & Steinberg, 1993). Τα διαφορετικά στυλ γονικότητας εκδηλώνουν τις στάσεις και τις αντιλήψεις των γονέων για τις μεθόδους που χρησιμοποιούν για την φροντίδα και την ανατροφή των παιδιών. (Kordi, 2010).

1.2 Γονικά στυλ

Σύμφωνα με τους Brand, Hatzinger, Beck, & Holsboer-Trachsler, τα γονικά στυλ συσχετίζονται με την ψυχοκοινωνική και συναισθηματική συμπεριφορά του παιδιού. (Brand, Hatzinger, Beck, & Holsboer-Trachsler, 2009., στο Kokkinos, 2013)

Το Διαλεκτικό γονικό στυλ χαρακτηρίζεται από υψηλή απαιτητικότητα και ανταπόκριση. (Baumrind, 1971, Maccoby & Martin (1983)., στο Φαίδωνος, 2012). Οι διαλεκτικοί γονείς θέτουν όρια και κανόνες στις συμπεριφορές των παιδιών τους και συζητούν για τις συνέπειες των πράξεών τους. Οι μέθοδοι πειθαρχίας που χρησιμοποιούν είναι περισσότερο υποστηρικτικές, παρά τιμωρητικές. (Baumrind, 1971. σελ 62., στο Ribeiro, 2009) Δίνουν το δικαίωμα στα παιδιά να εκφράσουν τις διαφωνίες τους. (Baumrind, 1978., στο Δημουλέα, 2021) Ελέγχουν και παρακολουθούν τα παιδιά τους σε λογικά πλαίσια, χωρίς να εισβάλλουν στη προσωπική τους ζωή, ενώ τα ενθαρρύνουν να είναι αυτόνομα και συνεργάσιμα. (Takeuchi & Takeuchi, 2008). Οι Διαλεκτικοί γονείς είναι στοργικοί, τρυφεροί, θερμοί και συναισθηματικά υποστηρικτικοί.

Δείχνουν κατανόηση στα συναισθήματα των παιδιών τους, που σημαίνει ότι λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες αυτών, υποστηρίζουν και αποδέχονται τις επιλογές τους. Παρέχουν σε αυτά νωρίτερα από την παιδική ηλικία μέχρι την εφηβεία τις απαραίτητες αρμοδιότητες για την κοινωνική και ακαδημαϊκή τους ανάπτυξη. (Steinberg, 2002., στο Marccone et. al., 2018)

Το αυταρχικό γονικό στιλ χαρακτηρίζεται από υψηλή απαιτητικότητα και χαμηλή ανταπόκριση. (Baumrind, 1971 ; Maccoby and Martin (1983)., στο Φαίδωνος, 2013). Οι αυταρχικοί γονείς έχουν υπερβολικές απαιτήσεις από τα παιδιά τους και ασκούν αυστηρό έλεγχο στη συμπεριφορά τους, έτσι περιορίζουν την αυτονομία των παιδιών, καθώς ελέγχουν και χειρίζονται σε υπερβολικό βαθμό τη ζωή τους. Εφαρμόζουν την λεκτική και σωματική τιμωρία ως μέσο πειθαρχίας, ενώ επιβάλλουν απόλυτους κανόνες, δίχως να αιτιολογούν την υπακοή σε αυτούς. (Φαίδωνος, 2012) Επίσης, οι αυταρχικοί γονείς απέχουν από ενσυναίσθηση, τρυφερότητα και ζεστασιά. Αποδοκιμάζουν και δεν υποστηρίζουν τις επιλογές και τις ανάγκες των παιδιών τους και κριτικάρουν οποιοδήποτε λάθος κάνουν. (Besharat, et. al., 2011). Σύμφωνα με την έρευνα του McCord, οι αυταρχικοί γονείς προκαλούν ενοχές στα παιδιά τους για να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους. (McCord, 1996., στο Ribeiro, 2009)

Η Baumrind όπως και πολλοί ερευνητές διακρίνουν τον **ανεκτικό** γονέα σε δύο επιμέρους στιλ: Το **ανεκτικό-παραχωρητικό/επιτρεπτικό** στιλ (permissive-indulgent) και το **ανεκτικό-αδιάφορο** (permissive-rejecting/neglectful). (Riberio, 2009). Το ανεκτικό στιλ χαρακτηρίζεται από χαμηλή απαιτητικότητα και υψηλή ανταπόκριση. (Baumrind, 1971 , Maccoby & Martin 1983., στο Φαίδωνος, 2012). Οι ανεκτικοί-παραχωρητικοί/επιτρεπτικοί γονείς δεν θέτουν όρια και κανόνες, αντιθέτως αφήνουν μεγάλα περιθώρια ελευθερίας στα παιδιά τους. Ως μέσο διαπαιδαγώγησης χρησιμοποιούν τις απειλές παρά την τιμωρία και έχουν ελάχιστες απαιτήσεις από αυτά. Οι γονείς αυτοί αδιαφορούν και δεν μαθαίνουν στα παιδιά να διαχειρίζονται τη συμπεριφορά και τις παρορμήσεις τους. Παρ'όλα είναι θερμοί και τρυφεροί, ενώ παρέχουν στα παιδιά τους συναισθηματική υποστήριξη. (Maccoby, 1990., στο Ribeiro, 2009). Το ανεκτικό-αδιάφορο γονικό στιλ χαρακτηρίζεται από χαμηλή απαιτητικότητα και ανταπόκριση. (Baumrind, 1971 , Maccoby & Martin 1983., στο Φαίδωνος, 2012). Οι αδιάφοροι γονείς, εμπλέκονται σχεδόν ελάχιστα ή και καθόλου στη ζωή των παιδιών τους. Δεν θέτουν περιορισμούς και κανόνες πειθαρχίας, αλλά ούτε έχουν από αυτά πολλές προσδοκίες. (Φαίδωνος, 2012). Δεν αναπτύσσουν υποστηρικτική και θερμή σχέση με τα παιδιά τους.

1.3 Παράγοντες Γονικότητας

Πολλοί είναι οι παράγοντες που επιδρούν στη γονικότητα, όπως το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο, η ηλικία, το φύλο, τα πολιτισμικά και τα ατομικά χαρακτηριστικά των γονέων. Συγκεκριμένα όμως θα γίνει μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο, την ηλικία και το φύλο.

1.3.1 Κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο και γονικότητα

Πολλοί ερευνητές συσχετίζουν το γονικό στιλ και τις μεθόδους ανατροφής των παιδιών με το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο των γονέων. Ο Besag, αναφέρει ότι η ανατροφή των παιδιών θα είναι καλή ή κακή ανάλογα με το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο της οικογένειας. (Besag, 1989. σελ, 60). Το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο αφορά το μορφωτικό επίπεδο, το εισόδημα καθώς και το επάγγελμα των γονέων. (Κιζιρίδου, 2011). Γονείς με υψηλό μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο εφαρμόζουν διαλεκτικές μεθόδους ανατροφής, όπως ανοιχτή συζήτηση, ενώ γονείς με χαμηλό οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο εφαρμόζουν αυταρχικές μεθόδους ανατροφής, όπως σωματική τιμωρία και υπακοή χωρίς παρερμηνείες. Αντίστοιχα γονείς που εφαρμόζουν ανεκτικές μεθόδους ανατροφής, όπως πλήρη ελευθερία, προέρχονται επίσης από χαμηλό μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο. Σε μια διαχρονική μελέτη που έγινε στην Αμερική από τους Lynd & Lynd οι μητέρες των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων ως στόχο στην ανατροφή των παιδιών τους είχαν την «αυστηρή υποταγή», ενώ μητέρες υψηλών κοινωνικών στρωμάτων την «ανεξαρτησία». (Lynd & Lynd, 1929, 1937., στο Hoff et. al., 2002) Οι πατέρες από χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο χρησιμοποιούν περισσότερο σκληρές τιμωρητικές μεθόδους, κυρίως στα αγόρια. (Hoff, et.al., 2002).

1.3.2 Ηλικία και γονικότητα

Οι γονείς οφείλουν να προσαρμόζουν τις συμπεριφορές τους και τις πρακτικές ανατροφής που εφαρμόζουν στα παιδιά αναλόγως με το αναπτυξιακό τους στάδιο. Κρίσιμη είναι η περίοδος της μέσης παιδικής ηλικίας 5-12. Οι γονείς οφείλουν να παρέχουν στα παιδιά τους αυτονομία, ορθό χειρισμό ελέγχου και συνεργασία με τους συνομήλικους. (Κιζιρίδου, 2011) Στα παιδιά της μέσης παιδικής ηλικίας οι γονείς έχουν περισσότερες απαιτήσεις (Grigorenko & Sternberg, 2000; Smetana, 1995., στο Milevsky et.al., 2008) Επίσης, τα παιδιά της μέσης παιδικής ηλικίας δέχονται από τους γονείς τους περισσότερη τρυφερότητα, ενώ όσο μεγαλώνουν αυτή τείνει να εξασθενεί (Rey, Bird, Kopez-Shrader, & Richards, 1993., στο Ανδρονικίδου, 2020). Αυτό εξηγείται, διότι τα παιδιά στην εφηβεία βρίσκονται στο στάδιο της ωρίμανσης. (Κουρκούτας, 2001., σ. 39). Κατά την ηλικία αυτή περίοδο, οι γονείς παρέχουν λιγότερο έλεγχο στα παιδιά τους, για να μάθουν να είναι αυτόνομα. Στους φοιτητές οι γονείς συνήθως, είναι διαλεκτικοί απέναντι τους, αφήνοντας τους περιθώρια για να δρουν μόνοι τους. Διαπιστώθηκε ότι φοιτητές που έχουν διαλεκτικούς γονείς, αποδίδουν πιο παραγωγικά στις σπουδές τους σε αντίθεση με αυτούς που έχουν αυταρχικούς γονείς. (Hyesoo & Chung, 2010).

1.3.3 Φύλο και γονικότητα

Το φύλο των γονέων κρύβει διαφορετικά γονικά στιλ και πρακτικές ανατροφής. Η μητρική ανταπόκριση παίζει το σημαντικότερο ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού σε σύγκριση με την πατρική ανταπόκριση. (Γεωργίου & Φαίδωνος 2011 ; Φαίδωνος, 2012.) Μάλιστα σύμφωνα με την Φαίδωνος, η μητέρα ανταποκρίνεται περισσότερο στις επιθυμίες του παιδιού και λιγότερο ο πατέρας, ενώ εμφανίζει και μεγαλύτερο βαθμό ευαισθησίας (Collins & Russell, 1991 ; Grolnick & Slowiaczek, 1994 ; Lewis & Lamp, 2003., στο Φαίδωνος, 2012) Ίσως η σημαντικότητα που ενέχει το μητρικό στιλ να ευθύνεται για τις ελάχιστες έρευνες που έχουν γίνει για το πατρικό στιλ και την επίδραση του στην ανατροφή των παιδιών. (Finnegan κ.α., 1998 ; Georgiou 2008α., στο Φαίδωνος, 2012). Η μητέρα επίσης, δείχνει να είναι λιγότερο αυταρχική, σε σύγκριση με τον πατέρα. (Leaper, 2002., στο Πλειωτά, 2020), ενώ συμμετέχει περισσότερο σε δημοκρατικές συζητήσεις με το παιδί. (Μπαμπούλα, 2018). Επίσης, σε μια έρευνα του Milevsky και των συν. βρέθηκε ότι η μητρική επιτρεπτικότητα, έχει πιο επιζήμιες επιπτώσεις στην ανάπτυξη του παιδιού από την πατρική επιτρεπτικότητα. (Milevsky, et.al., 2008). Σύμφωνα με την Lereya και

τους συν.. οι πατέρες που χρησιμοποιούν σκληρό και τιμωρητικό λόγο στα παιδιά τους, έτσι και είναι πιθανόν εκείνα να αναπτύξουν επιθετική αντίδραση και να χτυπάνε άλλα παιδιά. (Lereya et. al., 2013., στο De Vries. et. al., 2018)

2. Σχολικός Εκφοβισμός

2.1 Ορισμός- Εννοιολογικές διασαφηνίσεις

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για το κοινωνικό αυτό φαινόμενο στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι ο ορισμός «**bullying**», πρωτοεμφανίστηκε στην διεθνή βιβλιογραφία από τον Νορβηγό καθηγητή ψυχολογίας Olweus Dan τα έτη 1978 και 1984. Κύριος σκοπός της συστημικής του αυτής έρευνας, ήταν η εξέταση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης παιδιών και εφήβων από τους συνομήλικους τους. (Καρκανάκη και Καφφετζή, 2009). Ο σχολικός εκφοβισμός διακρίνεται σε διάφορες μορφές, όπως σωματικός και λεκτικός εκφοβισμός. (Γεωργίου και Φουσιανή, 2014)

«Ο **σχολικός εκφοβισμός (bullying)** είναι η συστηματική και επαναλαμβανόμενη παρενόχληση ή βιαιοπραγία που εκφράζεται είτε από έναν μαθητή προς κάποιον άλλο είτε από ομάδες μαθητών προς ένα μαθητή ή μια ομάδα μαθητών» (Olweus, 1994., στο Γεωργίου και Φαίδωνος, 2020). Εμφανίζεται σε όλους τους πολιτισμούς και τις κοινωνίες και αποτελεί μια από τις κυριότερες μορφές σχολικής βίας. Διακρίνεται σε σωματική, ψυχολογική, διαδικτυακή, λεκτική και κοινωνική μορφή. (Σακκάτου, Σιδέρη, Σκιαδά, 2017).

Το «**bullying**» αποτελεί υποκατηγορία της επιθετικής συμπεριφοράς, η οποία στο πεδίο της ψυχολογίας ορίζεται ως «ένα εγγενές ένστικτο που υπάρχει σε κάθε άνθρωπο.» (Αρβανίτη και Αναστασοπούλου, 2020) Αυτό το εγγενές ένστικτο έχει την έντονη επιθυμία να βλάψει κάποιον είτε σωματικά είτε ψυχικά. Ο Olweus, ορίζει την επιθετικότητα ως «τη συμπεριφορά που έχει στόχο να προκαλέσει βλάβη η δυσφορία σε κάποιο άλλο άτομο.» (Olweus, 1999). Ο σχολικός εκφοβισμός ενέχει την ενέργεια «επανάληψης». Της επαναλαμβανόμενης πράξης στο «στόχο» θύμα που είναι αδύναμο να υπερασπιστεί τον εαυτό του/της. (Olweus. 1999, p. 1). Επίσης την χαρακτηρίζει ως μια «αρνητική ενέργεια» η οποία ασκείται σκόπιμα από τον αδιάφορο θύτη στο ανυπεράσπιστο θύμα με σκοπό να τον ταπεινώσει. Αρνητικές ενέργειες μπορεί να γίνουν μέσω σωματικής ή λεκτικής επαφής ή με κάποιον άλλο τρόπο, όπως άσεμνες χειρονομίες και αποκλεισμό από την ομάδα. (Olweus, 1999, p. 10). Επιπροσθέτως, το bullying περιλαμβάνει την «ασυμμετρία δύναμης» μεταξύ θύτη-θύματος. Η ασυμμετρία της δύναμης αυτής, καθώς και η προσέγγιση του σχολικού εκφοβισμού ως μιας επαναλαμβανόμενης πράξης, αποτελούν τα κυριότερα κριτήρια που τον διακρίνουν από οποιαδήποτε άλλη μορφή επιθετικότητας. (Γεωργίου και Φαίδωνος, 2020). Το θύμα στην περίπτωση αυτής της ασυμμετρίας είναι αδύναμο

και αβοήθητο μπροστά στον εκβιαστή του. Ο Olweus διαχωρίζει επίσης τον σχολικό εκφοβισμό από «πειράγμα». Όταν σε μια ομάδα παιδιών υπάρχουν φιλικά πειράγματα χωρίς την πρόκληση σωματικού πόνου, τότε δεν χαρακτηρίζεται ως σχολικός εκφοβισμός. Στην περίπτωση όμως που τα πειράγματα επαναλαμβάνονται διαρκώς και γίνονται σκόπιμα, εδώ έχουμε σχολικό εκφοβισμό. (Olweus, 1999, p.11)

Έτσι με βάση τα παραπάνω ο σχολικός εκφοβισμός διαχωρίζεται από τον Olweus σε τρεις κατηγορίες: α) στην πράξη του θύτη που ενέχει σκοπιμότητα, β) στην επαναλαμβανόμενη πράξη και γ) και στην ασυμμετρία δύναμης θύτη-θύματος. (Olweus, 1999, p. 11).

Η βία/βίαιη συμπεριφορά, καθώς και ο σχολικός εκφοβισμός αποτελούν υποκατηγορίες της επιθετικής συμπεριφοράς. (Olweus, 1999, p.12). Μπορεί να υπάρξει σχολικός εκφοβισμός, χωρίς τη χρήση βίας, όπως άσεμνες χειρονομίες, ενώ μπορεί από την άλλη να υπάρξει βίαιη συμπεριφορά, χωρίς να χαρακτηριστεί ως σχολικός εκφοβισμός, όπως ένας καβγάς στο προαύλιο του σχολείου.

Η Αρτινοπούλου συνδέει το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού με το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο ζει και καλλιεργεί την προσωπικότητά του ένα άτομο. Συγκεκριμένα, ο σχολικός εκφοβισμός δεν περιορίζεται μόνο στην λεκτική, ψυχολογική ή σωματική βία, αλλά εκδηλώνεται σε όλους τους φορείς του σχολείου. (Αρτινοπούλου, 2001., στο Καλεντερίδου, 2020).

2.2 Χαρακτηριστικά των Εμπλεκόμενων Ομάδων

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν 3 διακριτές ομάδες παιδιών που εμπλέκονται σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Αυτές είναι: Οι θύτες, τα θύματα και οι θύτες/θύματα. Και για τις τρεις αυτές ομάδες έχει γίνει εκτενής αναφορά σε ξένες και ελληνικές βιβλιογραφίες, τονίζοντας την σημασία που έχουν για την εκδήλωση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης. Παρακάτω αναλύονται οι διακριτές αυτές ομάδες καθώς και σχολιάζεται το διαφορετικό ψυχολογικό προφίλ αυτών. (Georgiou & Stavrinides, 2008; Γεωργίου και Φαίδωνος, 2011).

2.1.2 Οι Θύτες

Θύτες είναι εκείνοι που ασκούν επιθετική και εκφοβιστική συμπεριφορά σε αβοήθητα και πιο αδύναμα άτομα από αυτούς. Χρησιμοποιούν ως μέσο για τη διαχείριση των προβλημάτων τους τη χρήση βίας, έχοντας πάντα ως στόχο να επιβληθεί το «εγώ» τους. Χαρακτηρίζονται από αυταρχική συμπεριφορά και υψηλή αυτοεκτίμηση συγκριτικά με τις άλλες ομάδες. (Natvig, Albrektsen, & Qvarnstrom, 2001., στο Γεωργίου και Φαίδωνος, 2011 ; Καρκανάκη και Καφφετζή, 2009 ; Ψαρράς, 2019). Αν είναι αγόρια συνήθως είναι σωματικά πιο δυνατοί από το σύνολο των υπόλοιπων συμμαθητών τους, καθώς και των θυμάτων τους. (Olweus, 1978., στο Olweus, 1999 σ. 16) Δεν έχουν καλή σχέση με τον εαυτό τους, ούτε και με τους συνομήλικους τους στο κομμάτι της αλληλεπίδρασης. (Καρκανάκη και Καφφετζή, 2009). Επίσης χαρακτηρίζονται από παρορμητική συμπεριφορά και αισθάνονται την ανάγκη να κυριαρχούν. (Olweus, 1999 σ. 16) Δείχνουν ελάχιστη κατανόηση και συμπόνια απέναντι στους γύρω τους. (Besag, 1989., στο Γεωργίου και Φαίδωνος, 2011) ενώ δεν φαίνεται να εμφανίζουν υψηλά επίπεδα άγχους και ανασφάλειας. (Olweus, 1999 σ. 17). Προσπαθούν να καλύψουν τα λάθη τους χρησιμοποιώντας δικαιολογίες και ενοχοποιώντας τα θύματα τους ισχυριζόμενοι ότι εκείνοι τους προκάλεσαν. (Χασαπίδου, 2022 ; Καρκανάκη και Καφφετζή, 2009) Η βίαιη συμπεριφορά των θυτών συσχετίζεται με 3 ακόλουθα κίνητρα. Το πρώτο είναι, η έντονη επιθυμία που έχουν να επιβάλουν την εξουσία τους απέναντι στους άλλους. Το δεύτερο είναι, ότι επειδή έζησαν σε ένα εχθρικό περιβάλλον, απολαμβάνουν να παίρνουν ικανοποίηση από τον τραυματισμό των θυμάτων τους. Το τρίτο είναι, ότι υπάρχει ένα «οργανικό στοιχείο στη συμπεριφορά τους» Εξαναγκάζουν τα θύματα τους να τους παρέχουν με τσιγάρα, χρήματα και ποτά. (Olweus, 1999 σ. 17-18). Τέλος, υπάρχουν και οι παθητικοί θύτες, οι οποίοι δεν λαμβάνουν συμμετοχή στα περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, αλλά εμφανίζονται ως ακόλουθοι των θυτών φίλων τους και μάλιστα εμφανίζουν να έχουν επίπεδα άγχους και ανασφάλειας. (Γεωργίου και Φαίδωνος, 2011 ; Georgiou & Stavrinides, 2008.)

2.2.2 Τα Θύματα

Τα θύματα είναι σωματικά και ψυχικά αδύναμα και υστερούν από αυτοπεποίθηση. Εμφανίζουν υψηλά επίπεδα άγχους και ανασφάλειας σε αντίθεση με τους θύτες. (Olweus, 1999, σ. 15) Όταν δέχονται επίθεση αντιδρούν κλαίγοντας (κυρίως οι μικρότερες τάξεις) ή αποσύρονται. (Olweus, 1999, σ. 15) Τα παιδιά θύματα είναι απομονωμένα και μη δημοφιλή δίχως αρκετούς φίλους. Έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση και αυτοεικόνα. Εάν είναι αγόρια είναι σωματικά αδύναμοι σε αντίθεση με τον συνολικό πληθυσμό των αγοριών και των θυτών τους. (Olweus, 1978., στο Olweus, 1999, σ. 15). Εμφανίζουν αγχωτική και υποτακτική συμπεριφορά, γι' αυτό τα θύματα εγκαταλείπουν εύκολα και δεν αμύνονται. Βασικός παράγοντας της θυματοποίησης είναι η διαφορετικότητα. (Georgiou & Stavrinides, 2008) Συγκεκριμένα, τα χαρακτηριστικά της εξωτερικής εμφάνισης (παχυσαρκία, γυαλιά, ιδιαίτερο ντύσιμο και διαφορετική φυλή ή εθνικότητα) και της συμπεριφοράς των θυμάτων, τα αποκλίνουν από το «τυπικό» ξεχωρίζοντας τα από τα υπόλοιπα παιδιά. (Naylor, Cowie, & Del Rey, 2001; Tanaka, 2001., στο Γεωργίου και Φαίδωνος, 2011 ; Merrell et al, 2008; Vreeman and Carroll, 2007., στο Χασαπίδου, 2022 ; Georgiou & Stavrinides, 2008). Εμφανίζονται να έχουν ασθενείς ψυχοκοινωνικές προσαρμογές, καθώς αποφεύγουν να συμμετέχουν σε αθλητικές σχολικές δραστηριότητες και έχουν μειωμένο αριθμό φίλων. (Fox & Boulton, 2005; Veenstra et al., 2005., στο Παπαδοπούλου, 2018) Τα παιδιά θύματα καταλήγουν να φοβούνται το σχολείο, γιατί αναγκάζονται να έρχονται αντιμέτωποι με τους εκφοβιστές τους και το θεωρούν ένα επικίνδυνο και μη χαρούμενο μέρος. Παίρνουν ακόμη την απόφαση για αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος. (Μόττη- Στεφανίδη, Τσέργας, 2000., στο Μπέκα και Σφυρά 2021). Αργότερα εμφανίζουν σωματικά και ψυχοσωματικά προβλήματα υγείας, όπως πόνους στο στομάχι, ζαλάδες, διαταραχές ύπνου και ενούρηση. (Χασαπίδου, 2022 ; Espelage & Swearer, 2003., στο Τσικρικά, 2009). Επίσης, υπάρχουν και το τυπικά παθητικά θύματα (passive victims) Τα παιδιά που ανήκουν σε αυτή την ομάδα, θεωρούν τους εαυτούς τους ανασφαλείς, άχρηστους και πως δεν θα μπορούν να ανταπεξέλθουν εάν δεχτούν επίθεση ή προσβολή. Κρατούν παθητική στάση απέναντι στους θύτες τους. (Αρβανίτη και Αναστασοπούλου, 2020) Κλείνοντας, υπάρχουν και τα προκλητικά θύματα (provocative victims) που χαρακτηρίζονται από αγχωτική και επιθετική συμπεριφορά (Olweus, 1999. σελ 18) τα οποία σε αντίθεση με τα παθητικά θύματα, αυτά αμύνονται. (Ψαρράς, 2019). Τα προκλητικά θύματα έχουν την πιο ελάχιστη φήμη (Carney & Merrel, 2001., στο Μουχτή, 2015).

2.3.2 Θύτες-θύματα

Σύμφωνα με τον Besag, μια ομάδα μαθητών αποτελούν τους θύτες και από την άλλη τα θύματα. (Besag, 1989 σ. 14). Οι ομάδες αυτές μοιράζονται κοινά στοιχεία από τους θύτες και τα θύματα. (Γεωργίου και Φαίδωνος, 2020). Ειδικότερα, εκδηλώνουν επιθετική συμπεριφορά απέναντι στους συνομήλικους τους, ενώ διακρίνονται από χαμηλά επίπεδα αυτοεκτίμησης. (Haynie, et al., 2001., στο Παπαδοπούλου, 2018) Χαρακτηρίζονται από υπερκινητική συμπεριφορά και ωρύνονται εύκολα. (Kumpulainen & Rasanen., 2000., στους οποίους αναφ., οι Μπέκα και Σφυρά 2021) Τα παιδιά θύτες-θύματα προέρχονται από το πιο προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον. (Smokowski & Kopasz, 2005 ; Wolke & Samara, 2004; Wolke et al., 2000., στο Lereya, Samara & Wolke, 2013) Οι θύτες-θύματα μπορούν να οριστούν αλλιώς ως ξεχωριστά άτομα που εν αρχή υπήρξαν θύματα και στη συνέχεια θήτες. (Swearer et al., 2000., στο Wang et al., 2020) Σε μια έρευνα που διεξήγαγε ο Olweus, το 6% θυμάτων που είχαν περάσει σοβαρό σχολικό εκφοβισμό και το 18% των παιδιών που βίωναν κατά διαστήματα σχολικό εκφοβισμό κατέληξαν αργότερα να εκφοβίζουν άλλους. (Olweus, 1985a., στο Besag, 1989 σ. 14) Εμφανίζουν τα μεγαλύτερα συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους. (Swearer, et al., 2000., στο Wang et al., 2020). Διακρίνονται από χαμηλά επίπεδα ψυχοκοινωνικής προσαρμογής, καθώς έχουν περιορισμένο κύκλο φίλων, είναι μη δημοφιλής και περιθωριοποιημένοι. Επιζητούν παρόλα αυτά την αποδοχή από τους γύρω τους, σε αντίθεση με τους θύτες. (Ψαρράς, 2019.) Οι θύτες-θύματα είναι αντίθετοι των κανόνων, ίσως γιατί προέρχονται από ένα ακατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον με χαμηλή δομή, ενώ τείνουν να διαθέτουν αρκετά προβλήματα απόσπασης προσοχής και να είναι αρκετά κοινωνικά αποδιοργανωμένα στις τάξεις του Δημοτικού συγκριτικά με τις τάξεις του Γυμνασίου. (Solberg, Olweus, & Endresen, 2010., στο Γερακός, 2018). Επίσης σε σύγκριση με τις άλλες ομάδες οι κλίμακες διαφορετικότητας τους που αφορούν την εξωτερική εμφάνιση και τα χαρακτηριστικά συμπεριφοράς τους κυμαίνονται στα υψηλότερα ποσοστά. (Georgiou & Stavrinides, 2008). Άλλη έρευνα των Mynard & Yoseph οι θήτες/θύματα εμφανίζουν υψηλά ποσοστά νευρωτισμού και ψυχωτικών διαταραχών (Mynard & Yoseph, 1997., στο Ανδρέου & Smith, 2002) Επίσης τα παιδιά θύτες-θύματα εμφανίζουν χαμηλότερη σχολική επιτυχία από τα παθητικά θύματα. (Austin & Joseph, 1996; Patterson, 1986; Wolke et al., 2000., στους οποίους αναφ. οι Georgiou & Stavrinides, 2008) Σε μια έρευνα του Andreou, αναδείχθηκε ότι οι μαθητές που ήταν θύτες/θύματα είχαν διατυπώσει μια εσφαλμένη εντύπωση ότι στη ζωή είσαι είτε θύτης είτε θύμα και εκδηλώνουν συμπεριφορές εκφοβισμού απέναντι στους συμμαθητές τους που λειτουργεί ως μέσο

αυτοάμυνας απέναντι στον εκφοβισμό που δέχονται οι ίδιοι. (Andreou, 2000., στο Παπαδοπούλου 2018)

2.3 Ηλικία και Φύλο

Η ηλικία και το φύλο των μαθητών συνδέονται άμεσα με την εμπλοκή τους σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Μάλιστα σύμφωνα με τους Atik & Guneri, η ηλικία και το φύλο αποτελούν τους ισχυρότερους παράγοντες, συγκριτικά με άλλους στην εντόπιση των εκφοβιστών και μη. (Atik & Guneri, 2013) Τα περιστατικά του σχολικού εκφοβισμού αυξάνονται από την παιδική ηλικία μέχρι την εφηβεία, ενώ τα περιστατικά της θυματοποίησης μειώνονται. (Pellegini & Long, 2002., στο Γεωργίου και Φαίδωνος, 2011 ; Georgiou and Fantì, 2010) Ο Olweus αιτιολογεί το φαινόμενο αυτό με το γεγονός, ότι οι μικρότεροι μαθητές είναι πιο αδύναμοι και εκτεθειμένοι (Olweus, 1999), έτσι και γίνονται εύκολος στόχος για τους δυνατούς θύτες. Τα περιστατικά του σχολικού εκφοβισμού συνεχίζονται και στο Πανεπιστήμιο. Η Chapell και οι συν., στην έρευνα τους βρήκαν ότι το 54% των θυτών, είχε υιοθετήσει εκφοβιστική συμπεριφορά κατά τη διάρκεια της παιδικής και εφηβικής ηλικίας. (Chapell, et al., 2006., στο Cowie and Miers, 2016) Φαίνεται ότι οι περισσότεροι θύτες είναι αγόρια (Leadbeater et al., 1999., στους οποίους αναφ., οι Georgiou & Fantì, 2010; Olweus, 1999). Ειδικότερα, τα αγόρια τείνουν να εμπλέκονται σε άμεσες μορφές εκφοβισμού, όπως κλωτσιές και χτυπήματα ενώ τα κορίτσια σε έμμεσες (χειραγώγηση, εκμετάλλευση φιλίας και δυσφήμιση. (Olweus, 1999 ; Hinduja & Patchin, 2008; Turner et al., 2013., στο Georgiou et. al, 2016 ; Besag, 1989). Οι έμμεσες μορφές εκφοβισμού σε σύγκριση με τις άμεσες μορφές προκαλούν λιγότερη ζημιά στα θύματα. (Olweus, 1999. σ 59)

2.4 Σχολικός Εκφοβισμός και Γονικότητα

Πολλές έρευνες συσχετίζουν το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης με τη γονικότητα και τα γονικά στιλ. (Georgiou, 2008a ; Georgiou, 2008β; Georgiou et al., 2016 ; Georgiou & Stavrinides 2013; Γεωργίου και Φουσιανή 2014; Γεωργίου και Φαίδωνος, 2020). Η σχέση γονέων παιδιών είναι αμφίδρομη, καθώς ο ένας επηρεάζει τη συμπεριφορά του άλλου. Σχετικά λοιπόν με την δημιουργία εκφοβιστικής συμπεριφοράς στα παιδιά, ευθύνεται κυρίως το αυταρχικό στιλ γονέα. Οι σκληρές μέθοδοι διαπαιδαγώγησης, όπως η πειθαρχία και οι τιμωρητικές πρακτικές που οι αυταρχικοί γονείς εφαρμόζουν, οδηγούν στην εκδήλωση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς του παιδιού, καθώς και στη θυματοποίηση. (Connolly & O'Moore, 2003 ; Espelage et al., 2000; Φαίδωνος, 2012). Οι αυταρχικοί γονείς που χαρακτηρίζονται από χαμηλή στοργή, ανταπόκριση και υψηλή απαιτητικότητα, θεωρούν ότι η επιβολή αυστηρών κανόνων, οι απειλές και η τιμωρία, είναι ο βέλτιστος τρόπος να δημιουργήσουν σε αυτά συνείδηση. (Ανδρονικίδου, 2020). Όταν το παιδί παραβιάσει κάποιον κανόνα, οι γονείς εφαρμόζουν φυσική πειθαρχία και αυτό σύμφωνα με τον Olweus αναπτύσσει στο παιδί την εκφοβιστική συμπεριφορά. (Olweus, 1980, 1993., στο Espelage et al., 2000). Το παιδί επομένως μαθαίνει να ασκεί βίαιη συμπεριφορά απέναντι σε άλλα αδύναμα παιδιά, παρατηρώντας τις ενέργειες των γονιών τους. (Patterson, 1982, 1986., στο Georgiou & Fanti 2010) Αντιθέτως, οι διαλεκτικοί γονείς που χαρακτηρίζονται από υψηλή στοργή, ανταπόκριση, ζεστασιά και απαιτητικότητα, αποφεύγουν τις απειλές και τη φυσική πειθαρχία σε αντίθεση με τους αυταρχικούς γονείς, έτσι δεν ευθύνονται για την εμφάνιση εκφοβιστικής συμπεριφοράς στο παιδί. (Georgiou & Stavrinides, 2013 ; Georgiou et. al., 2016). Η γονική ανταπόκριση, που σχετίζεται την τρυφερότητα του γονιού, τη συζήτηση σχετικά με τα προβλήματα που προβληματίζουν το παιδί, την κατανόηση των συναισθημάτων του παιδιού και την καθοδήγηση του με την θέσπιση λογικών κανόνων δεν εκδηλώνουν τα αρνητικά συναισθήματα (Harper et al., 2006; Turner & Muller., 2004., στο Liu et. al., 2021) και την εκφοβιστική συμπεριφορά και θυματοποίηση. (Φαίδωνος, 2012 ; Georgiou, 2008b) Επίσης οι διαλεκτικοί γονείς όπως απέδειξαν και άλλες έρευνες συνεισφέρουν στην ελάττωση της πιθανότητας εμφάνισης της εκφοβιστικής συμπεριφοράς και της θυματοποίησης. (Hagan & McCarthy, 1997. Rigby, 1993., στο Γεωργίου και Φουσιανή, 2014). Το επιτρεπτικό στιλ από την άλλη, που χαρακτηρίζεται από υψηλή ανταπόκριση, ζεστασιά, φροντίδα, αλλά χαμηλή δομή συνδέεται θετικά με την θυματοποίηση στα παιδιά. (Georgiou, 2008a). Αυτό διότι, οι επιτρεπτικοί γονείς, δεν θέτουν πολλούς περιορισμούς στα παιδιά τους, δεν ερμηνεύουν το σωστό και το λάθος και τα

κακομαθαίνουν. Στη πορεία αυτά δεν θα μάθουν να δρουν αυτόβουλα, καθώς θα είναι αδύναμα να προσδιορίζουν τη συμπεριφορά τους. (Miller, Diiorio, & Dudley, 2002., στο Γεωργίου και Φουσιανή, 2014). Τα παιδιά θύματα προέρχονται από ένα περιβάλλον, που θα είναι είτε ελεγκτικό, είτε υπερπροστατευτικό, ενώ τα παιδιά θύτες προέρχονται από ένα οικογενειακό περιβάλλον με συγκρούσεις, διαμάχες και ελάχιστη οργάνωση. (Georgiou, 2006) Τα παιδιά αντιθέτως που προέρχονται από ένα υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον με σωστή οργάνωση και λογικούς κανόνες, είναι λιγότερο πιθανό να υπάρξουν στη πορεία θύτες και θύματα ή θύτες/θύματα. Τα παιδιά θύτες/θύματα προέρχονται από το πιο ακατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, στο οποίο οι γονείς δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και εμφανίζονται να είναι τιμωρητικοί και ελάχιστα στοργικοί.

3. Η Παρούσα Έρευνα

Η οικογένεια θεωρείται ως ο κυριότερος παράγοντας της εμφάνισης του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης. (Olweus, 1978., στον οποίο αναφ. ο Besag, 1989 σ. 59) Τα περιστατικά του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης όπως υποστηρίζουν πολλές έρευνες (Besag, 1989; Perren & Hornung, 2005; Stevens et al., 2002., στο Georgiou, 2008; Παπαδοπούλου, 2021; Γεωργίου και Φαίδωνος, 2020 ; Georgiou & Stavrinides, 2010) συσχετίζονται θετικά με τις γονικές πρακτικές (parental practices), και τα συγκεκριμένα γονικά στιλ (Parental styles). Οι πρακτικές που χαρακτηρίζονται από έλλειψη γονικού ελέγχου, ζεστασιάς, φροντίδας και από αδιαφορία ή εχθρότητα σχετίζονται με περιστατικά σχολικού εκφοβισμού. (Heaven, & Mak, 2004., στο Γεωργίου και Φουσιανή, 2013) Το γονικό στιλ θεωρείται καθοριστικός παράγοντας στην συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Για παράδειγμα τα παιδιά που προέρχονται από διαλεκτικούς γονείς, οι οποίοι ακολουθούν καθοδηγητικούς τρόπους πειθαρχίας (όπως να εξηγούν στα παιδιά το αποτέλεσμα της κακής τους συμπεριφοράς στους άλλους: αν κάνεις αυτό θα συμβεί αυτό, αν πεις αυτό θα συμβεί αυτό) εμφανίζουν υψηλά επίπεδα κοινωνικότητας και ηθικής ανάπτυξης (Lopez et al. , 2001., στο Ανδρονικίδου, 2020). Παιδιά ακόμη που μεγάλωσαν μέσα σε οικογένειες με διαλεκτικούς γονείς δεν είναι πιθανόν να εμπλακούν σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. (Georgiou, 2008; Georgiou & Fanti, 2010). Το διαλεκτικό γονικό στιλ που συνδυάζει ζεστασιά, έλεγχο, αποδοχή

και υψηλές προσδοκίες προς το παιδί, θεωρείται λειτουργικό για την σωστή ανάπτυξη του παιδιού. (Γεωργίου και Φαίδωνος, 2020).

Ορισμένα όμως γονικά στιλ, όπως το αυταρχικό και το παραχωρητικό ευθύνονται για την εκδήλωση περιστατικών σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. (Georgiou & Stavrinides, 2011). Συγκριτικά με τα δύο αυτά στιλ γονικότητας, το αυταρχικό στιλ οδηγεί τους νέους σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, αποκλίνουσες συμπεριφορές, προβλήματα προσαρμογής και υπερκινητικότητα. (Κρασανάκη, 2020; Καρκανάκη και Καφφετζή, 2009). Επίσης οι θύτες σύμφωνα με έρευνες (Baldry & Farrington, 2000., στο Georgiou & Stavrinides, 2011; Espelage et al., 2010., στο Ασδρέ και Βουλγαρίδου, 2013) έχουν μεγαλώσει μέσα σε οικογένειες με αυταρχικούς γονείς, ενώ τα θύματα μέσα σε οικογένειες με επιτρεπτικούς γονείς.

Αναφορικά οι παραχωρητικοί/ανεκτικοί/επιτρεπτικοί γονείς έχουν παιδιά που δυσκολεύονται να διαχειριστούν την αυθόρμητη συμπεριφορά τους. (Georgiou & Stavrinides, 2011) Ένας λόγος παραπάνω, είναι επειδή οι γονείς αυτοί δεν θέτουν πολλούς περιορισμούς στα παιδιά τους, αντιθέτως τους αφήνουν μεγάλα περιθώρια ελευθερίας, ενώ δεν ελέγχουν την αρνητική συμπεριφορά τους και δεν εξηγούν τις συνέπειες αυτής. (Maccoby & Martin, 1983., στο Κραββαρίτη, 2009). Σύμφωνα με τους Perry και τους συν. (1992)., στο Georgiou & Fanti, (2010) τα παιδιά-θύματα, είναι πολύ πιθανόν να προέρχονται από οικογένειες με ασθενή γονική επικοινωνία και παιδική κακοποίηση.

Όσον αφορά τις πρακτικές διαπαιδαγώγησης που οι γονείς εφαρμόζουν, σε μια έρευνα που έγινε στο Πανεπιστήμιο της Κύπρου (Παπαδοπούλου, 2021) φάνηκε ότι η πατρική και μητρική απαιτητικότητα ανέδειξαν χαμηλή αρνητική συσχέτιση με τον εκφοβισμό, ενώ η πατρική απαιτητικότητα με την θυματοποίηση ανέδειξε υψηλή θετική συσχέτιση και στην περίπτωση της μητέρας δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική διαφορά.

Οι Georgiou & Fanti, απέδειξαν ότι τα περιστατικά του σχολικού εκφοβισμού τείνουν να αυξάνονται στη μέση παιδική ηλικία (9-12), ενώ τα περιστατικά της θυματοποίησης μειώνονται την ίδια χρονική περίοδο. (Georgiou & Fanti, 2010) Τα περιστατικά θυματοποίησης ήταν υψηλότερα στην ηλικία των 7 και χαμηλότερα στην ηλικία των 9-11 και 12. (Georgiou & Fanti, 2010) Η περίοδος της εφηβείας, είναι καθοριστικής σημασίας αναφορικά με το είδος της γονικής διαχείρισης που θα ασκηθεί για την αντιμετώπιση της επιθετικής και προκλητικής συμπεριφοράς, που οδηγούν στην εμπλοκή των εφήβων σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. (Γκάτσα, 2021). Σε μια έρευνα που

έγινε στην Κίνα απέδειξαν, ότι ένα από τους πολλούς παράγοντες που συνδέονται με την εμπλοκή των φοιτητών σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού είναι η οικογένεια και οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα τους. (Qianting et al., 2022)

Ο σχολικός εκφοβισμός και η θυματοποίηση αναφορικά με τους Finnegan και τους συν. 1998., στο Ασδρέ και Βουλγαρίδου, (2013) σχετίζεται με το φύλο, καθώς η μητρική στοργή σχετίζεται με τη θυματοποίηση στα αγόρια, «ενώ στα κορίτσια υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της θυματοποίησης και της μητρικής απόρριψης». (Georgiou, 2008., στο Ασδρέ και Βουλγαρίδου, 2013). Οι Olweus & Roland, μελετώντας περιπτώσεις θυτών, απέδειξαν ότι η αρνητική στάση μιας μητέρας προς την κόρη της ή ενός πατέρα προς τον γιο/κόρη του αποδείχθηκε ότι είχε αρνητικές επιπτώσεις, αλλά η σχέση μητέρας/γιου ήταν αυτή που διαπιστώθηκε ότι είχε τη μεγαλύτερη σημασία. (Olweus & Roland, 1980., στο Besag, 1989 σ. 62)

Κλείνοντας, με βάση την βιβλιογραφική ανασκόπηση δεν υπάρχουν έρευνες στην Ελλάδα που να διερευνούν τη σχέση ανάμεσα στα γονικά στιλ και στην εμπλοκή μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Μάλιστα, φαίνεται ότι και η ξένη καθώς και η ελληνική βιβλιογραφία έχουν ασχοληθεί με την εμπλοκή μαθητικού κυρίως πληθυσμού, ενώ για την εμπλοκή του φοιτητικού πληθυσμού υπάρχουν ελλιπείς αναφορές στο εξωτερικό. Στην Ελλάδα έχει γίνει μια συστηματική ανασκόπηση από την Καλλίни και τους συν. (2021) για την εμπλοκή φοιτητών/τριών σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης, χωρίς ωστόσο να δίνεται αναφορά στα γονικά στιλ. Η παρούσα επομένως έρευνα είναι η πρώτη που διερευνά τις συσχετίσεις αυτές.

Η παρούσα έρευνα παρέχει τη δυνατότητα να μελετηθεί η σχέση των γονικών στιλ ως παραγόντων που οδηγούν στην εμπλοκή των μαθητών/τριών και φοιτητών/τριών σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Η διαφοροποίηση του δείγματος καθιστά την έρευνα ενδιαφέρουσα, καθώς παρέχεται η δυνατότητα για μια εκτενή εξέταση και συζήτηση του θέματος.

3.1 Σκοπός και Ερευνητικές υποθέσεις

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στα γονικά στιλ και στην εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά θυματοποίησης και σχολικού εκφοβισμού.

Σύμφωνα με την εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση που προηγήθηκε και τον σκοπό μελέτης της παρούσας έρευνας διατυπώθηκαν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποια γονικά στιλ είναι τα κυρίαρχα στο μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό;
2. Ποια είναι τα επίπεδα εμπλοκής του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης ;
3. Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στα γονικά στιλ και στην εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης;

4. Μεθοδολογία

4.1 Συμμετέχοντες

Ως προς τα δημογραφικά στοιχεία της έρευνας οι συμμετέχοντες στο σύνολο τους ανέρχονται σε 165, εκ των οποίων οι 110 αποτελούνται από γυναίκες (66,7%) και οι 55 από άνδρες (33,3%). Οι ηλικίες τους κυμαίνονταν από 7 μέχρι 52 έτη, ενώ οι πιο πολλές ηλικιακές ομάδες που συμμετείχαν ήταν αυτές των 11 ετών (15,2%), των 12 ετών (13,9%) και των 15 ετών (9,1%). Όσον αφορά τις βαθμίδες εκπαίδευσης των συμμετεχόντων, οι 62 (37,6%) πηγαίνουν Δημοτικό, οι 43 (26,4%) πηγαίνουν Πανεπιστήμιο, οι 36 (21,8%) πηγαίνουν Γυμνάσιο και οι 24 (14,5%) πηγαίνουν Λύκειο. Εν συνέχεια, αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των συμμετεχόντων και ειδικότερα του πατέρα, οι 77 συμμετέχοντες (46,6%) δήλωσαν ότι είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ, οι 48 (29,1%) απόφοιτοι Λυκείου, οι 19 (11,5%) απόφοιτοι Γυμνασίου, οι 7 (4,2%) απόφοιτοι Δημοτικού, ενώ 14 (8,5%) από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα τους. Εν κατακλείδι, όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας των συμμετεχόντων, οι 88 (53,3%) δήλωσαν ότι είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ, οι 47 (28,5%) απόφοιτοι Λυκείου, οι 14 (8,5%) απόφοιτοι Γυμνασίου, οι 6 (3,6%) απόφοιτοι Δημοτικού, ενώ 10 από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας τους.

4.2 Μέσα συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των δεδομένων από τους συμμετέχοντες χρησιμοποιήθηκε αρχικά έντυπο ερωτηματολόγιο και στη συνέχεια ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, το οποίο κατέστησε πιο εύκολη τη συγκέντρωση των δεδομένων μας. Ειδικότερα, το ερευνητικό εργαλείο της παρούσας έρευνας αποτελείται από 4 ενότητες με ερωτήσεις κλειστού τύπου. Η πρώτη ενότητα αποτελείται από 5 ερωτήσεις κλειστού τύπου, στις οποίες ζητείται από τους συμμετέχοντες να δηλώσουν τα δημογραφικά τους στοιχεία, που αφορούν το φύλο, την ηλικία, την βαθμίδα εκπαίδευσης και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων τους. Η δεύτερη ενότητα αποτελείται από 32 ερωτήσεις και αναφέρεται στα γονικά στιλ του πατέρα. Η τρίτη ενότητα αποτελείται από 32 ερωτήσεις και αναφέρεται στα γονικά στιλ της μητέρας. Ολοκληρώνοντας, η τέταρτη ενότητα αποτελείται από 16 ερωτήσεις και αναφέρεται σε περιστατικά θυματοποίησης και σχολικού εκφοβισμού.

Ερωτηματολόγιο γονικού στιλ του πατέρα/μητέρας.

Στην παρούσα έρευνα το ερωτηματολόγιο που εφαρμόστηκε για τη διερεύνηση των γονικών στιλ είναι το «Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ), των Robinson, Mandleco, Olsen και Hart 2001., στους οποίους αναφ. η Ανδρονικίδου, 2020). Ειδικότερα, πρόκειται για ένα ερωτηματολόγιο αυτό-αναφοράς, το οποίο βασίζεται στο μοντέλο της Baumrind για τα γονικά στιλ και αξιολογεί τη σχέση γονέα-παιδιού και τις μεθόδους ανατροφής και διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν. (Baumrind., 1989., στην οποία αναφ., η Κρασανάκη, 2020) Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο έχει μεταφραστεί και εγκαθιδρυθεί για τον ελληνικό πληθυσμό από τους Αντωνοπούλου και Τσίτσα (Αντωνοπούλου και Τσίτσα., 2011., στους οποίους αναφ., η Ανδρονικίδου, 2020). Παρόλο που οι συγγραφείς του ερωτηματολογίου Robinson, Mandleco, Olsen & Hart, 2001., στους οποίους αναφ., η Χαλδά, 2017) διακρίνουν 3 γονικά στιλ, το αυταρχικό, το διαλεκτικό και το επιτρεπτικό/παραχωρητικό/ανεκτικό, οι Αντωνοπούλου και Τσίτσα, 2011., στις οποίες αναφ., η Χαλδά, 2017) ανέδειξαν και έναν τέταρτο στιλ, το αυστηρό. Το αυστηρό γονικό στιλ εμπεριέχει χαρακτηριστικά από το αυταρχικό και από το διαλεκτικό γονικό στιλ, χωρίς όμως να ταυτίζεται με κανένα από τα δύο. (Κρασανάκη, 2020). Αυστηρός γονέας είναι αυτός που θέτει κάποιες προϋποθέσεις για να χειρίζεται τα προβλήματα συμπεριφοράς του παιδιού, ώστε να το βοηθάει να βελτιωθεί μέσω της τιμωρίας. (Κρασανάκη, 2020). «Αυτός ο γονικός τύπος είναι απαιτητικός, μέτρια αποκριτικός, δεν διαπραγματεύεται τα πειθαρχικά μέτρα και τονίζει τη σημασία και την άκαμπτη φύση των κανόνων της οικογένειας (Antonopoulou et al., 2012b., στην οποία αναφ., η Κρασανάκη 2020).» Ως προς την δομή του ερωτηματολογίου, αποτελείται από μια 5αθμια κλίμακα τύπου Likert (1= Ποτέ, 2= Σπάνια, 3= Μερικές φορές, 4= Πολύ Συχνά και 5= Πάντα). Από τις 32 προτάσεις του ερωτηματολογίου οι 15 αφορούν το διαλεκτικό στιλ πατέρα/μητέρας (1,3,5,7,9,11,12,14,18,21,22,25,27,29,31), ένα παράδειγμα διαλεκτικού στιλ πατέρα/μητέρας είναι: «Ο πατέρας/μητέρα μου δείχνει σε μένα τρυφερότητα». Οι 12 προτάσεις αφορούν το αυταρχικό στιλ πατέρα/μητέρας (2,4,6,10,13,16,19,23,26,28,30,32), ένα παράδειγμα αυταρχικού στιλ πατέρα/μητέρας είναι: «Ο πατέρας/μητέρα μου με χαστουκίζει, όταν δεν συμπεριφέρομαι σωστά.» Ολοκληρώνοντας, 5 προτάσεις αφορούν το επιτρεπτικό/ανεκτικό/παραχωρητικό στιλ πατέρα/μητέρας (8,15,17,20,24), ένα παράδειγμα επιτρεπτικού/ανεκτικού/παραχωρητικού στιλ πατέρα/μητέρας είναι: «Ο πατέρας/μητέρα μου υποκύπτει στις επιθυμίες μου όταν επιμένω έντονα σε αυτές» (Ανδρονικίδου, 2020; Δημουλέα, 2020).

Ερωτηματολόγιο σχολικού εκφοβισμού.

Στη παρούσα έρευνα το ερωτηματολόγιο που εφαρμόστηκε για την αξιολόγηση των περιστατικών του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης πραγματοποιήθηκε με το ερωτηματολόγιο «Revised Bullying and Victimization Questionnaire (BVQ-R)» του Olweus, (1996). Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο έχει μεταφραστεί και υιοθετηθεί για τον ελληνικό πληθυσμό μέσα από πολλές έρευνες που έγιναν στη Κύπρο από τους Georgiou, (2008), Georgiou & Stavrinides, (2008) και Kyriakides et al, (2006)., στο Vasiou και οι συν., (2017). Ως προς τη δομή του ερωτηματολογίου. αποτελείται από μια 5άθμια κλίμακα τύπου Likert (1= Δεν ισχύει καθόλου, 2= Ισχύει ελάχιστα, 3= Ισχύει λίγο, 4= Ισχύει αρκετά και 5= Ισχύει πάρα πολύ). Οι προτάσεις είναι συνολικά 16 και χωρίζονται σε δύο μέρη. Οι πρώτες 8 αφορούν περιστατικά θυτών, ένα παράδειγμα είναι: «Έχω εξαναγκάσει ή απειλήσει άλλο παιδί.» Ολοκληρώνοντας, οι επόμενες 8 αφορούν περιστατικά θυμάτων, ένα παράδειγμα είναι: «Με έχουν χτυπήσει, με έχουν κλωστήσει, με έχουν σπρώξει.»

4.3 Ερευνητική Διαδικασία

Η παρούσα μελέτη ακολούθησε την ποσοτική ερευνητική μέθοδο. (quantitative method) και η συγκέντρωση των δεδομένων έγινε με δειγματοληπτικό σχεδιασμό. Συγκεκριμένα, στην ποσοτική έρευνα ο ερευνητής προσδιορίζει ένα ερευνητικό πρόβλημα μέσω μιας περιγραφής τάσεων, πεποιθήσεων ή της εξήγησης της σχέσης ανάμεσα σε μεταβλητές. (Creswell, 2016. σ. 13). Ειδικότερα, μέσα από τη συγκεκριμένη έρευνα γίνεται η προσπάθεια να εξεταστεί η σχέση ανάμεσα στα γονικά στιλ και της επίδραση αυτών στην εμπλοκή μαθητών και φοιτητριών στην εμφάνιση των περιστατικών σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Επίσης, ως μεταβλητή μπορεί να ορίζεται ένα χαρακτηριστικό των ατόμων, όπως το φύλο ή η ηλικία. (Creswell, 2016. σ. 13). Τα δημογραφικά στοιχεία της έρευνας μας επιτρέπουν να εξετάσουμε την επίδραση τους στις γονικές πρακτικές ανατροφής και διαπαιδαγώγησης, καθώς και τη συμπεριφορά των θυτών απέναντι στα θύματα.

Ως προς το δειγματοληπτικό σχεδιασμό, στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η δειγματοληψία χωρίς πιθανότητα και ειδικότερα η δειγματοληψία ευκολίας (convenience sampling), κατά την οποία οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν επειδή ήταν διαθέσιμοι και πρόθυμοι

να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε και η δειγματοληψία χιονοστιβάδας (snowball sampling), κατά την οποία η ερευνήτρια επέλεξε συγκεκριμένα άτομα για να λειτουργήσουν ως πληροφοριοδότες, προωθώντας τον σύνδεσμο του ερωτηματολογίου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας.

Η διεξαγωγή της παρούσας μελέτης έγινε μέσω ερωτηματολογίου που αρχικά μοιράστηκε σε έντυπη μορφή και στη συνέχεια προωθήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή, με τη βοήθεια των Google Forms. Το διάστημα της διεξαγωγής της έρευνας έλαβε αφετηρία από τις 20 Μαρτίου έως 18 Μαΐου. Προωθήθηκε μεμονωμένα σε γνωστούς φοιτητές/τριες, γονείς και φίλους/ες και δημοσιεύθηκε σε διαδικτυακές ομάδες στο Facebook, σε Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια. Επίσης προωθήθηκε και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια της Αμαλιάδας. Κατά την ηλεκτρονική χορήγηση του ερωτηματολογίου, αναφέρθηκε ο σκοπός της συλλογής και της χρήσης των δεδομένων, ενώ σύμφωνα με τον κώδικα δεοντολογίας της έρευνας το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο και οι συμμετέχοντες είχαν την ελεύθερη επιλογή να συμμετάσχουν μόνο εάν το επιθυμούσαν.

5. Αποτελέσματα

5.1 Κυρίαρχα γονικά στιλ στο μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό

Ο Πίνακας 1. απεικονίζει τα ποσοστά των απαντήσεων των συμμετεχόντων της έρευνας όσον αφορά το Διαλεκτικό στιλ του Έλληνα πατέρα σύμφωνα με το μοντέλο τυπολογίας της Baumrind, (1989). Στις 15 ερωτήσεις οι συμμετέχοντες είχαν το δικαίωμα επιλογής από το 1-5. «Ποτέ» έως «Πάντα». Το περιεχόμενο των προτάσεων αφορά τις πρακτικές ανατροφής και διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο γονικό στιλ. Τα αποτελέσματα από τα ποσοστά των 15 απαντήσεων που αφορούν το διαλεκτικό στιλ του Έλληνα πατέρα κυμαίνονταν στο «Πολύ συχνά» και «Πάντα». Πιο αναλυτικά, ο πατέρας κατανοεί τα συναισθήματα των παιδιών, καθώς το 33,3% αυτών δήλωσε «Πολύ συχνά». Επίσης, το 35,8% των συμμετεχόντων απάντησε ότι «Πάντα» ο πατέρας δείχνει κατανόηση, όταν υπάρχει αναστάτωση. Αναφορικά με την επικοινωνία, όπως αναφέρει το 29,7% «Πολύ συχνά» ο πατέρας τα παροτρύνει να συζητούν μαζί του τα προβλήματα που τα απασχολούν. Ακόμη, το 26,7% δήλωσε «Πολύ συχνά» ότι ο πατέρας λέει πως νιώθει όταν συμπεριφέρονται καλά ή άσχημα. Το 42,4% των συμμετεχόντων δήλωσε «Πάντα» ότι ο πατέρας ζητά από αυτούς να εκφράζουν τη γνώμη τους, ακόμα και όταν εκείνος διαφωνεί μαζί τους. Όσον αφορά, τις επιθυμίες των συμμετεχόντων το 31,5% δήλωσε «Πολύ συχνά» ότι ο πατέρας λαμβάνει υπόψη του τι θέλουν, πριν τους ζητήσει να κάνουν κάτι. Λαμβάνει ακόμη υπόψη του τις επιθυμίες τους, όταν οργανώνει οικογενειακά σχέδια, δήλωσε το 36,4% στην ίδια επιλογή. Αναφορικά με τους κανόνες της οικογένειας, το 30,9% των συμμετεχόντων στην ίδια επιλογή, δηλώνει ότι ο πατέρας λέει σε εκείνους πόσο σημαντικό είναι να ακολουθούν τους κανόνες της οικογένειας. Επίσης, ο πατέρας ζητά τη γνώμη τους για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να λειτουργεί η οικογένεια, δήλωσε «Μερικές φορές» το ποσοστό 27,3% των ατόμων. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι μόνο το 28% των ατόμων δήλωσε «Πάντα» ότι ο πατέρας επιτρέπει σε αυτά να πουν τη γνώμη τους για τους κανόνες που υπάρχουν στην οικογένεια. Ο πατέρας εξηγεί τους λόγους για τους οποίους πρέπει να τηρούνται οι κανόνες της οικογένειας, δήλωσε το 29,1% στην επιλογή «Πολύ συχνά». Σύμφωνα με τις μεθόδους επιβράβευσης, το 40,6% των μαθητών/τριών και φοιτητών/τριών δήλωσε «Πάντα» ότι ο πατέρας τους επαινεί όταν είναι υπάκουοι. Στην ίδια επιλογή, το 40% απάντησε ότι ο πατέρας δείχνει τρυφερότητα. Ολοκληρώνοντας, στις ερωτήσεις 29 και 31 στις οποίες ο πατέρας βοηθάει τα παιδιά να καταλάβουν τις συνέπειες μιας κακής πράξης μέσα από το διάλογο και τη συζήτηση, απάντησαν τα ποσοστά 34,5% και 28,5% αντίστοιχα «Πάντα»

Πίνακας 1. Διαλεκτικό Στιλ πατέρα

	Ποτέ	Σπάνια	Μερικές φορές	Πολύ συχνά	Πάντα
1 Ο πατέρας μου κατανοεί τα συναισθήματα μου.	4,2%	9,1%	25,5%	33,3%	27,9%
3 Ο πατέρας μου λαμβάνει υπόψη του τι θέλω, πριν μου ζητήσει να κάνω κάτι.	6,1%	13,3%	26,1%	31,5%	23%
5 Ο πατέρας μου λέει σε εμένα πως νιώθει, όταν συμπεριφέρομαι καλά, ή όταν συμπεριφέρομαι άσχημα.	12,7%	14,5%	23%	26,7%	23%
7 Ο πατέρας μου με παροτρύνει να συζητώ μαζί του τα προβλήματα μου.	15,2%	13,9%	17%	29,7%	24,2%
9 Ο πατέρας μου ζητά από εμένα να εκφράζω τη γνώμη μου ακόμα και όταν διαφωνεί μαζί μου.	12,7%	14,5%	13,9%	16,4%	42,4%
11 Ο πατέρας μου λέει σε μένα πόσο σημαντικό είναι να ακολουθώ τους κανόνες της οικογένειας.	14,5%	15,2%	18,2%	30,9%	21,2%
12 Ο πατέρας μου δείχνει κατανόηση σε μένα όταν είμαι αναστατωμένος/η.	6,1%	5,5%	20,6%	32,1%	35,8%
14 Ο πατέρας μου με επαινεί όταν είμαι καλό και υπάκουο παιδί..	5,5%	7,3%	17%	29,7%	40,6%
18 Ο πατέρας μου λαμβάνει υπόψη του τις επιθυμίες μου, όταν κάνει οικογενειακά σχέδια.	5,5%	10,3%	17,6%	36,4%	30,3%
21 Ο πατέρας μου ζητά την γνώμη μου για τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να λειτουργεί η οικογένεια.	20,6%	21,2%	27,3%	20,6%	10,3%
22 Ο πατέρας μου επιτρέπει σε μένα να πω την γνώμη μου για τους κανόνες που υπάρχουν στην οικογένεια.	14,5%	13,9%	21,2%	22,4%	27,9%
25 Ο πατέρας μου εξηγεί σε μένα τους λόγους για τους οποίους πρέπει να τηρούνται οι κανόνες της οικογένειας.	12,1%	12,7%	20%	29,1%	26,1%

27 Ο πατέρας μου δείχνει σε μένα τρυφερότητα.	4,2%	8,5%	13,3%	33,9%	40%
29 Ο πατέρας μου με βοηθά να καταλάβω τις συνέπειες μιας κακής πράξης μου μέσα από διάλογο και συζήτηση.	7,3%	12,7%	15,2%	30,3%	34,5%
31 Ο πατέρας μου συζητά με μένα για τις συνέπειες των πράξεων μου.	9,7%	10,3%	24,2%	27,3%	28,5%

Ο Πίνακας 2. παρουσιάζει τα ποσοστά των απαντήσεων που αφορούν το αυταρχικό στιλ του Έλληνα πατέρα, σύμφωνα με το μοντέλο τυπολογίας της Baumrind, (1989). Στις 12 ερωτήσεις οι συμμετέχοντες είχαν το δικαίωμα επιλογής από το 1-5. «Ποτέ» έως «Πάντα». Το περιεχόμενο των προτάσεων αφορά τις πρακτικές ανατροφής και διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο γονικό στιλ. Παρατηρείται ότι στις 12 απαντήσεις που αφορούν το αυταρχικό στιλ του Έλληνα πατέρα, τα ποσοστά κυμαίνονταν στο «Ποτέ». Ειδικότερα, στο κομμάτι της επικοινωνίας, όταν τα παιδιά ζητούν τον λόγο για τον οποίο πρέπει να υπακούσουν σε κάτι και ο πατέρας απαντά ως εξής: «Γιατί είμαι ο πατέρας σου και σου το ζητάω» απάντησαν στην επιλογή «Ποτέ» 54,5% συμμετέχοντες. Στην απάντηση 2 για το εάν ο πατέρας χρησιμοποιεί την τιμωρία ως μέσο πειθαρχίας, οι περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες 56,4% δήλωσαν «Ποτέ». Επίσης στην ίδια επιλογή το 66,7% των συμμετεχόντων, δήλωσε ότι ο πατέρας εφαρμόζει την τιμωρία απαγορεύοντας τους να κάνουν κάτι που τους αρέσει χωρίς να δίνει εξηγήσεις, καθώς και μεγάλο ποσοστό 75,8% στην απάντηση 26 «ο πατέρας μου χρησιμοποιεί απειλές για να με τιμωρήσει, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις έδωσε την ίδια απάντηση «Ποτέ» Ακόμη μεγαλύτερο ποσοστό 78,8% μαθητών/τριών και φοιτητών/τριών δήλωσαν «Ποτέ» ότι ο πατέρας εφαρμόζει την τιμωρία στέλνοντας τους στο δωμάτιο χωρίς να τους δίνει εξηγήσεις. Αναφορικά με την απάντηση 6 «ο πατέρας με μαλώνει όταν δεν είμαι υπάκουος/η» και με την 13 «με μαλώνει και μου φωνάζει όταν φέρομαι άσχημα» τα ποσοστά ανέδειξαν 30,3% και 26,1% αντίστοιχα, στην επιλογή «Σπάνια». Αξίζει να αναφερθεί ότι μόνο το 27,3% των συμμετεχόντων απάντησε «Ποτέ» ότι «ο πατέρας μου με μαλώνει, όταν τον απογοητεύω με την συμπεριφορά μου». Τα μεγαλύτερα ποσοστά των απαντήσεων όσον αφορά τη βία που χρησιμοποιεί ο πατέρας, σημειώθηκαν στην επιλογή «Ποτέ». Ειδικότερα, το 92,1% των ατόμων δήλωσε ότι «Ποτέ» «ο πατέρας μου με δέρνει όταν δεν υπακούω» και αντίστοιχα στην τελευταία

απάντηση «με χαστουκίζει, όταν δεν συμπεριφέρομαι σωστά», δήλωσε αρνητικά το 92,7%. Η έκρηξη θυμού δεν φαίνεται να είναι συχνή, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες. Το 61,2% δήλωσε «Ποτέ» ότι πατέρας ξεσπά το θυμό του πάνω τους. Τέλος, μόνο το 34,5% δήλωσε «Πολύ συχνά» στην απάντηση «ο πατέρας κάνει συστάσεις για να βελτιωθεί η συμπεριφορά μου».

Πίνακας 2. Αυταρχικό στιλ Πατέρα

		Ποτέ	Σπάνια	Μερικές φορές	Πολύ συχνά	Πάντα
2	Ο πατέρας μου χρησιμοποιεί την τιμωρία ως μέσο πειθαρχίας.	56,4%	27,3%	9,7%	3%	3,6%
4	Όταν ζητάω το λόγο για τον οποίο πρέπει να υπακούσω σε κάτι, ο πατέρας μου απαντά ως εξής: «Γιατί είμαι ο πατέρας σου και σου το ζητάω.»	54,5%	16,4%	19,4%	7,9%	1,8%
6	Ο πατέρας μου με μαλώνει όταν δεν είμαι υπάκουος/η.	21,8%	30,3%	25,5%	22,4%	3,6%
10	Ο πατέρας μου με τιμωρεί απαγορεύοντάς μου να κάνω κάτι που μου αρέσει, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.	66,7%	12,1%	12,1%	4,8%	4,2%
13	Ο πατέρας μου με μαλώνει και μου φωνάζει όταν φέρομαι άσχημα.	24,8%	26,1%	24,8%	18,2%	6,1%
16	Ο πατέρας μου ξεσπά το θυμό του πάνω μου.	61,2%	15,8%	10,9%	8,5%	3,6%
19	Ο πατέρας μου με δέρνει, όταν δεν υπακούω.	92,1%	3,6%	2,4%	0%	1,8%
23	Ο πατέρας μου κάνει συστάσεις σε μένα για να βελτιωθεί η συμπεριφορά μου.	9,7%	7,9%	23,6%	34,5%	24,2%
26	Ο πατέρας μου χρησιμοποιεί απειλές για να με τιμωρήσει, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.	75,8%	12,1%	7,3%	3,6%	1,2%
28	Ο πατέρας μου με τιμωρεί στέλνοντας με στο δωμάτιο, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.	78,8%	12,7%	3,6%	3%	1,8%
30	Ο πατέρας μου με μαλώνει, όταν τον απογοητεύω με την συμπεριφορά μου.	27,3%	22,4%	25,5%	18,2%	6,7%
32	Ο πατέρας μου με χαστουκίζει, όταν δεν συμπεριφέρομαι σωστά.	92,7%	2,4%	2,4%	0,6%	1,8%

Ο Πίνακας 3. αναγράφει τα ποσοστά των απαντήσεων που αφορούν την τυπολογία του παραχωρητικού πατέρα, σύμφωνα με το μοντέλο τυπολογίας της Baumrind, (1989). Στις 5 ερωτήσεις οι συμμετέχοντες είχαν το δικαίωμα επιλογής από το 1-5. «Ποτέ» έως «Πάντα». Το περιεχόμενο των προτάσεων αφορά τις πρακτικές ανατροφής και διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο γονικό στιλ. ότι στις 5 απαντήσεις που αφορούν την τυπολογία του παραχωρητικού/ανεκτικού/επιτρεπτικού πατέρα τα ποσοστά των απαντήσεων κυμαίνονταν στο «Ποτέ». Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις τεχνικές της πειθαρχίας το ποσοστό 47,3% των συμμετεχόντων δήλωσε «Ποτέ» ότι ο πατέρας πιστεύει ότι είναι δύσκολη διαδικασία. Στην ίδια επιλογή τα ποσοστά 48,5% και 49,7% απάντησαν αντίστοιχα, ότι ο πατέρας περισσότερο τους απειλεί με τιμωρία και τους λέει την τιμωρία παρά την εφαρμόζει. Το 30,3% των συμμετεχόντων δήλωσε «Ποτέ» ότι δεν τους κακομαθαίνει ο πατέρας, ενώ το 24,8% «Σπάνια». Με βάση τα αποτελέσματα αυτά, το 29,1% των ατόμων απάντησε «Πολύ συχνά» ότι ο πατέρας υποκύπτει στις επιθυμίες αυτών, όταν επιμένουν έντονα σε αυτές

Πίνακας 3. Παραχωρητικό Στιλ Πατέρα

		Ποτέ	Σπάνια	Μερικές φορές	Πολύ συχνά	Πάντα
8	Ο πατέρας μου πιστεύει ότι είναι δύσκολο να με μάθει να πειθαρχώ.	47,3%	24,2%	12,7%	9,7%	6,1%
15	Ο πατέρας μου υποκύπτει στις επιθυμίες μου, όταν επιμένω έντονα σε αυτές.	10,3%	16,4%	23,6%	29,1%	20,6%
17	Ο πατέρας μου περισσότερο με απειλεί με τιμωρία, παρά με τιμωρεί.	48,5%	13,3%	13,9%	14,5%	9,7%
20	Ο πατέρας μου λέει σε μένα με ποιον τρόπο θα με τιμωρήσει, αλλά δεν εφαρμόζει την τιμωρία.	49,7%	11,5%	17%	13,3%	8,5%
24	Ο πατέρας μου με κακομαθαίνει	30,3%	27,9%	24,8%	9,7%	7,3%

Ο Πίνακας 4. απεικονίζει τα ποσοστά των απαντήσεων των συμμετεχόντων της έρευνας όσον αφορά το Διαλεκτικό στιλ της Ελληνίδας μητέρας, σύμφωνα με το μοντέλο τυπολογίας της

Baumrind, (1989). Στις 15 ερωτήσεις οι συμμετέχοντες είχαν το δικαίωμα επιλογής από το 1-5. «Ποτέ» έως «Πάντα». Το περιεχόμενο των προτάσεων αφορά τις πρακτικές ανατροφής και διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο γονικό στιλ. Παρατηρείται ότι στις 15 απαντήσεις που αφορούν την τυπολογία της διαλεκτικής μητέρας τα ποσοστά κυμαίνονταν περισσότερο στο «Πάντα» σε σύγκριση με τα ποσοστά που αφορούν την τυπολογία του διαλεκτικού πατέρα. Αναλυτικότερα, η Ελληνίδα μητέρα φάνηκε ότι κατανοεί τα συναισθήματα των συμμετεχόντων, καθώς το 45,5% δήλωσε «Πάντα» Η απάντηση αυτή επιβεβαιώνει την αμέσως επόμενη, ότι η μητέρα δείχνει κατανόηση όταν υπάρχει αναστάτωση, δήλωσε το 47,3% των ατόμων στην ίδια επιλογή. Αξίζει να τονιστεί το ενδιαφέρον της μητέρας, η οποία παροτρύνει τους συμμετέχοντες να συζητούν μαζί της τα προβλήματα τους, απάντησαν περισσότερο από τους μισούς με ποσοστό 61,2% στην επιλογή «Πάντα». Τα ποσοστά 35,8% και 35,2% δηλώνουν «Πολύ συχνά» και «Πάντα» αντίστοιχα, ότι η μητέρα τους λέει πως νιώθει απέναντι σε μια καλή ή κακή συμπεριφορά. Το 41,8% των ατόμων απάντησε «Πάντα» ότι η μητέρα ζητά να εκφράζεται η γνώμη τους ακόμη και όταν υπάρχει διαφωνία ανάμεσα τους. Ακόμη, αναφορικά με τις επιθυμίες των συμμετεχόντων γίνονται σχεδόν αντιληπτές από την μητέρα. Συγκεκριμένα λιγότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες 33,3% δήλωσαν ότι «Μερικές φορές» η μητέρα λαμβάνει υπόψη της τις επιθυμίες τους, πριν τους ζητήσει να κάνουν κάτι. Λαμβάνει όμως «Πάντα» υπόψη της τις επιθυμίες τους, όταν κάνουν οικογενειακά σχέδια, δήλωσε το 36,4%. Το 34%, απάντησε «Πολύ συχνά» ότι η μητέρα τονίζει πόσο σημαντικό είναι να ακολουθούνται οι κανόνες της οικογένειας. Παρ' όλα αυτά το 31,5% δήλωσε «Μερικές φορές» ότι η μητέρα ζητά τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να λειτουργεί η οικογένεια. Στην αμέσως επόμενη απάντηση, η μητέρα επιτρέπει να ακούγεται μια γνώμη για τους κανόνες που υπάρχουν στην οικογένεια, δήλωσε «Πάντα» το 35,2% των ατόμων. Ολοκληρώνοντας με τις απαντήσεις για τους κανόνες της οικογένειας, τα ποσοστά 30% περίπου από τους ερωτηθέντες απάντησαν «Πολύ συχνά» και «Πάντα» αντίστοιχα, ότι η μητέρα εξηγεί σε αυτούς τους λόγους για τους οποίους πρέπει να τηρούνται οι κανόνες της οικογένειας. Στις μεθόδους διαπαιδαγώγησης που σχετίζονται με τον έπαινο, οι μισοί από τους συμμετέχοντες 51,5% δηλώνουν «Πάντα» ότι η μητέρα τους επαινεί, όταν είναι καλά και υπάκουα παιδιά. Το ποσοστό 54,5% απάντησε «Πάντα» ότι η μητέρα δείχνει την τρυφερότητα της. Κλείνοντας, με τις απαντήσεις 29 και 31, τα ποσοστά 42,4% και 40,6% αντίστοιχα απάντησαν «Πάντα» ότι η μητέρα τους βοηθά να καταλάβουν τις συνέπειες μιας κακής τους πράξης μέσα από το διάλογο και τη συζήτηση.

Πίνακας 4. Διαλεκτικό στιλ Μητέρας

		Ποτέ	Σπάνια	Μερικές φορές	Πολύ Συχνά	Πάντα
1	Η μητέρα μου κατανοεί τα συναισθήματα μου.	2,4%	1,8%	12,7%	37,6%	45,5%
3	Η μητέρα μου λαμβάνει υπόψη της τι θέλω, πριν μου ζητήσει να κάνω κάτι.	5,5%	12,7%	33,3%	23%	25,5%
5	Η μητέρα μου λέει σε μένα πως νιώθει, όταν συμπεριφέρομαι καλά ή όταν συμπεριφέρομαι άσχημα.	6,7%	6,7%	15,8%	35,8%	35,2%
7	Η μητέρα μου με παροτρύνει να συζητώ μαζί της τα προβλήματα μου.	2,4%	6,7%	12,1%	17,6%	61,2%
9	Η μητέρα μου ζητά από εμένα να εκφράζω την γνώμη μου ακόμα και όταν διαφωνεί μαζί μου.	6,1%	9,1%	18,2%	24,8%	41,8%
11	Η μητέρα μου λέει σε μένα πόσο σημαντικό είναι να ακολουθώ τους κανόνες της οικογένειας	9,7%	12,1%	20%	33,9%	24,2%
12	Η μητέρα μου δείχνει σε κατανόηση σε μένα όταν είμαι αναστατωμένος/η.	5,5%	3%	16,4%	27,9%	47,3%
14	Η μητέρα μου με επαινεί όταν είμαι καλό και υπάκουο παιδί.	4,8%	6,1%	15,2%	22,4%	51,5%
18	Η μητέρα μου λαμβάνει υπόψη της τις επιθυμίες μου, όταν κάνει οικογενειακά σχέδια.	4,2%	7,3%	15,2%	37%	36,4%
21	Η μητέρα μου ζητά τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να λειτουργεί η οικογένεια.	15,2%	11,5%	31,5%	23,6%	18,2%
22	Η μητέρα μου επιτρέπει σε μένα να πω την γνώμη μου για τους κανόνες που υπάρχουν στην οικογένεια.	6,7%	12,1%	15,8%	30,3%	35,2%
25	Η μητέρα μου εξηγεί σε μένα τους λόγους για τους οποίους πρέπει να τηρούνται οι κανόνες της οικογένειας.	8,5%	14,5%	17,6%	30,3%	29,1%
27	Η μητέρα μου δείχνει σε μένα τρυφερότητα.	3,6%	4,2%	8,5%	29,1%	54,5%
29	Η μητέρα μου με βοηθά να καταλάβω τις συνέπειες μιας κακής πράξης μου μέσα από διάλογο και συζήτηση.	5,5%	6,7%	18,8%	26,7%	42,4%
31	Η μητέρα μου συζητά με μένα για τις συνέπειες των πράξεων μου.	4,8%	8,5%	12,7%	33,3%	40,6%

Στον Πίνακα 5. σημειώνονται τα ποσοστά των απαντήσεων που αφορούν το αυταρχικό στιλ της Ελληνίδας μητέρας, σύμφωνα με το μοντέλο τυπολογίας της Baumrind, (1989). Το περιεχόμενο των προτάσεων αφορά τις πρακτικές ανατροφής και διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο γονικό στιλ. Παρατηρείται ότι στις 12 απαντήσεις που αφορούν

το αυταρχικό στιλ της Ελληνίδας μητέρας, τα ποσοστά κυμαίνονταν περισσότερο στο «Ποτέ». Ειδικότερα, στο κομμάτι της επικοινωνίας, όταν τα παιδιά ζητούν τον λόγο για τον οποίο πρέπει να υπακούσουν σε κάτι και η μητέρα απαντά ως εξής: «Γιατί είμαι η μητέρα σου και σου το ζητάω» απάντησαν στην επιλογή «Ποτέ» 53,3% συμμετέχοντες. Μεγάλο ποσοστό 72,1% των ερωτηθέντων δήλωσε «Ποτέ» ότι «η μητέρα μου με τιμωρεί, στέλνοντας με στο δωμάτιο, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.» Επίσης, το 63,6% δήλωσε «Ποτέ» ότι «η μητέρα μου με τιμωρεί, απαγορεύοντας μου να κάνω κάτι χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις». Το 60,6% δήλωσε επίσης «Ποτέ» ότι «η μητέρα χρησιμοποιεί απειλές για να με τιμωρήσει, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις». Οι μισοί από τους συμμετέχοντες 52,2% δήλωσαν «Ποτέ» ότι η μητέρα εφαρμόζει την τιμωρία ως μέσο πειθαρχίας. Σημειώθηκαν ίδια ποσοστά 26,1% στις απαντήσεις 6 και 30, «η μητέρα με μαλώνει όταν δεν είμαι υπάκουος/η» και «όταν την απογοητεύω με τη συμπεριφορά μου» αντίστοιχα στην επιλογή «Μερικές φορές» Το 27,3% των ατόμων παρ' όλα αυτά απάντησε «Ποτέ» ότι η μητέρα τους μαλώνει και τους φωνάζει όταν φέρονται άσχημα. Οι μισοί συμμετέχοντες με ποσοστό να αγγίζει το 52,1% δήλωσαν ότι «Ποτέ» η μητέρα ξεσπά το θυμό της πάνω τους. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η Ελληνίδα μητέρα δεν εφαρμόζει συχνά βία. Ειδικότερα, τα ποσοστά 88,5% και 84,8% αντίστοιχα στις απαντήσεις 16 «η μητέρα μου με δέρνει, όταν δεν υπακούω» και στην τελευταία «με χαστουκίζει όταν δεν συμπεριφέρομαι σωστά» απάντησαν «Ποτέ» Αναφορικά με τις συστάσεις που υποδεικνύει η μητέρα, για τη βελτίωση της συμπεριφοράς, όπως δηλώνουν οι συμμετέχοντες γίνονταν «Πολύ συχνά» με ποσοστό 34,5%.

Πίνακας 5. Αυταρχικό Στυλ Μητέρας

		Ποτέ	Σπάνια	Μερικές φορές	Πολύ Συχνά	Πάντα
2	Η μητέρα μου χρησιμοποιεί την τιμωρία ως μέσο πειθαρχίας.	55,2%	19,4%	12,7%	9,7%	3%
4	Όταν ζητάω να μάθω τον λόγο για τον οποίο πρέπει να υπακούσω σε κάτι, η μητέρα μου απαντά ως εξής: «Γιατί είμαι η μητέρα σου και σου το ζητάω.»	53,3%	18,8%	14,5%	7,9%	5,5%
6	Η μητέρα μου με μαλώνει όταν δεν είμαι υπάκουος/η.	24,2%	21,8%	26,1%	16,4%	11,5%
10	Η μητέρα μου με τιμωρεί, απαγορεύοντας μου να κάνω κάτι χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.	63,6%	18,2%	9,1%	4,8%	4,2%
13	Η μητέρα μου με μαλώνει και μου φωνάζει, όταν φέρομαι άσχημα.	27,3%	25,5%	19,4%	20%	7,9%
16	Η μητέρα μου ξεσπά το θυμό της πάνω μου.	52,1%	22,4%	15,8%	6,7%	3%
19	Η μητέρα μου με δέρνει, όταν δεν υπακούω.	88,5%	6,1%	1,8%	3%	0,6%
23	Η μητέρα μου κάνει συστάσεις σε μένα για να βελτιωθεί η συμπεριφορά μου.	9,7%	7,9%	23,6%	34,5%	24,2%
26	Η μητέρα μου χρησιμοποιεί απειλές για να με τιμωρήσει, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.	60,6%	17,6%	10,3%	8,5%	3%
28	Η μητέρα μου με τιμωρεί στέλνοντας με στο δωμάτιο χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.	72,1%	12,7%	4,8%	6,1%	4,2%
30	Η μητέρα μου με μαλώνει όταν την απογοητεύω με την συμπεριφορά μου.	18,8%	23%	26,1%	21,8%	10,3%
32	Η μητέρα μου με χαστουκίζει, όταν δεν συμπεριφέρομαι σωστά.	84,8%	7,3%	3%	3%	1,8%

Στον Πίνακα 6. Σημειώνονται τα ποσοστά απαντήσεων που αφορούν την τυπολογία της παραχωρητικής μητέρας, σύμφωνα με το μοντέλο τυπολογίας της Baumrind, (1989). Το περιεχόμενο των προτάσεων αφορά τις πρακτικές ανατροφής και διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο γονικό στιλ. Παρατηρείται, επίσης ότι στις 5 απαντήσεις που αφορούν την τυπολογία της παραχωρητικής/ανεκτικής/επιτρεπτικής μητέρας τα ποσοστά των απαντήσεων κυμαίνονταν στο «Ποτέ». Όσον αφορά τις μεθόδους διαπαιδαγώγησης, το 40,6% των συμμετεχόντων απάντησε «Ποτέ» ότι η μητέρα πιστεύει ότι είναι δύσκολη διαδικασία. Στην ίδια επιλογή στις απαντήσεις 17 και 18 «η μητέρα μου περισσότερο με απειλεί με τιμωρία, παρά με τιμωρεί» και «η μητέρα μου λέει σε μένα με ποιον τρόπο θα με τιμωρήσει, αλλά δεν εφαρμόζει την τιμωρία, τα ποσοστά των ερωτηθέντων έδειξαν 41,8% και 43% αντίστοιχα. Το 31,5% των ατόμων απάντησε «Ποτέ» ότι η μητέρα τους κακομαθαίνει. Όμως, το 30,9% των συμμετεχόντων απάντησε «Μερικές φορές» ότι η μητέρα υποκύπτει στις επιθυμίες αυτών, όταν επιμένουν έντονα σε αυτές.

Πίνακας 6. Στιλ Παραχωρητικής Μητέρας

		Ποτέ	Σπάνια	Μερικές φορές	Πολύ Συχνά	Πάντα
8	Η μητέρα μου πιστεύει ότι είναι δύσκολο να με μάθει να πειθαρχώ.	40,6%	25,5%	16,4%	9,1%	6,9%
15	Η μητέρα μου υποκύπτει στις επιθυμίες μου, όταν επιμένω έντονα σε αυτές.	9,7%	15,8%	30,9%	29,1%	14,5%
17	Η μητέρα μου περισσότερο με απειλεί με τιμωρία, παρά με τιμωρεί.	41,8%	14,5%	17,6%	15,2%	10,9%
20	Η μητέρα μου λέει σε μένα με ποιο τρόπο θα με τιμωρήσει, αλλά δεν εφαρμόζει την τιμωρία.	43%	18,2%	20%	9,1%	9,7%
24	Η μητέρα μου με κακομαθαίνει.	31,5%	24,2%	23,6%	13,3%	7,3%

5.2 Εμπλοκή σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης.

Από τον πίνακα 7. αντλούνται στοιχεία για την εμπλοκή σε περιστατικά του σχολικού εκφοβισμού, σύμφωνα με το ερωτηματολόγιο «Revised Bullying and Victimization Questionnaire (BVQ-R)» του Olweus, (1996). Οι 8 προτάσεις που ακολούθησαν για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είχαν ως επιλογές απάντησης το 1 έως το 5 διαβαθμισμένες από το «Δεν ισχύει καθόλου» έως το «Ισχύει πάρα πολύ» Όσον αφορά τις μορφές του σχολικού εκφοβισμού από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, φάνηκε ότι οι πιο συχνές μορφές που εκδηλώνονται είναι αυτές της λεκτικής βίας, της περιθωριοποίησης και του αποκλεισμού και όχι τόσο της σωματικής βίας. Ειδικότερα, οι συμμετέχοντες απάντησαν «Δεν ισχύει καθόλου» με ποσοστό 47,9% αναφορικά με ψέματα που έχουν πει για κάποιο άλλο παιδί, ενώ μόλις το 32,1% δήλωσε ότι «Ισχύει ελάχιστα». Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην πρόταση 1. «έχω πει άσχημα πράγματα πειράζοντας τους φίλους μου» κυμαίνονταν στο «Δεν ισχύει καθόλου» με ποσοστό 29,7%, «Ισχύει ελάχιστα» με ποσοστό 26,7% αντίστοιχα, ενώ το 25,5% ότι «Ισχύει λίγο». Οι συμμετέχοντες δηλώνουν «Δεν ισχύει καθόλου» ότι έχουν αποκλείσει/αγνοήσει άλλα παιδιά, με ποσοστό 35,2%, το 26,7% δήλωσε ότι «Ισχύει ελάχιστα» και το 23% ότι ισχύει λίγο. Το 49,1% των ατόμων δηλώνει «Δεν ισχύει καθόλου» ότι έχει κοροϊδέψει άλλο παιδί, ενώ το 24,8% ότι ισχύει ελάχιστα. Επίσης, περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες απάντησαν «Δεν ισχύει καθόλου» ότι έχουν χτυπήσει, κλωτσήσει ή σπρώξει άλλο παιδί με ποσοστό 69,1% και 15,8% ότι «Ισχύει ελάχιστα». Ποσοστό περίπου 88% δήλωσε «Δεν ισχύει καθόλου» ότι έχει εκφοβίσει άλλο παιδί. Αξίζει να σημειωθεί ότι μεγάλο ποσοστό 89,7% των ατόμων απάντησε «Δεν ισχύει καθόλου» ότι έχει εξαναγκάσει ή απειλήσει άλλο παιδί. Ακόμη, μεγαλύτερο ποσοστό 94,5% απάντησε «Δεν ισχύει καθόλου» ότι έχει κλέψει χρήματα ή έχει καταστρέψει αντικείμενα που ανήκαν σε άλλο παιδί.

Πίνακας 7. Εμπλοκή σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού

		Δεν ισχύει καθόλου	Ισχύει ελάχιστα	Ισχύει λίγο	Ισχύει αρκετά	Ισχύει πάρα πολύ
1	Έχω πει άσχημα πράγματα πειράζοντας τους φίλους μου.	29,7%	26,7%	25,5%	13,3%	4,8%
2	Έχω αποκλείσει/αγνοήσει άλλα παιδιά.	35,2%	26,7%	23%	10,3%	4,8%
3	Έχω χτυπήσει, κλωτσήσει και σπρώξει άλλο παιδί.	69,1%	15,8%	6,1%	6,1%	3%
4	Έχω πει ψέματα ή άσχημα πράγματα για άλλο παιδί.	47,9%	32,1%	12,7%	5,5%	1,8%
5	Έχω κλέψει χρήματα ή έχω καταστρέψει αντικείμενα που ανήκαν σε άλλο παιδί.	94,5%	2,4%	1,8%	1,2%	0%
6	Έχω εξαναγκάσει ή έχω απειλήσει άλλο παιδί.	89,7%	6,7%	2,4%	1,2%	0%
7	Έχω κοροϊδέψει άλλο παιδί.	49,1%	24,8%	13,3%	9,1%	3,6%
8	Έχω εκφοβίσει άλλο παιδί.	87,9%	7,3%	1,8%	2,4%	0,6%

Από τον Πίνακα 8. πηγάζουν τα αποτελέσματα που αφορούν την εμπλοκή σε περιστατικά θυματοποίησης, σύμφωνα με το ερωτηματολόγιο «Revised Bullying and Victimization Questionnaire (BVQ-R)» του Olweus, (1996). Οι 8 προτάσεις που ακολούθησαν για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είχαν ως επιλογές απάντησης το 1 έως το 5 διαβαθμισμένες από το «Δεν ισχύει καθόλου» έως το «Ισχύει πάρα πολύ». Όσον αφορά τις πιο συχνές μορφές θυματοποίησης από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, είναι αυτές της λεκτικής βίας και της περιθωριοποίησης και όχι τόσο της σωματικής βίας. Πρέπει να τονιστεί ότι τα παιδιά που υπήρξαν θύματα δηλώνουν «Ισχύει ελάχιστα» ότι άλλα παιδιά έχουν πει άσχημα πράγματα γι'αυτά με ποσοστό 24,8% και διαπιστώνονται ίδια ποσοστά 18,8% στις επιλογές «Ισχύει λίγο» και «Ισχύει πάρα πολύ». Μάλιστα το 20,6% δήλωσε «Ισχύει πάρα πολύ» ότι τους έχουν αποκαλέσει με παρατσούκλια και τους έχουν κοροϊδέψει ή πειράξει με πολύ άσχημο τρόπο, το 19,4% «Ισχύει ελάχιστα» ενώ το 30,9% απάντησε «Δεν ισχύει καθόλου». Στην πρόταση 15. «Άλλα παιδιά με έχουν κοροϊδέψει» οι συμμετέχοντες δήλωσαν «Δεν ισχύει καθόλου» με ποσοστό 28,5%, ενώ δεν μπορούμε να παραλείψουμε ότι το 22,4% δήλωσε ότι «Ισχύει πάρα πολύ». Αναφορικά με την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό που έχουν βιώσει τα άτομα, το ποσοστό 37% δήλωσε ότι «Δεν ισχύει καθόλου» ενώ μόλις το 21,8% ότι «Ισχύει ελάχιστα». Όπως στους θύτες τα περιστατικά της κλοπής, φάνηκαν να μην ισχύουν καθόλου, έτσι και στα θύματα συμβαίνει το ίδιο. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό 63,6% δήλωσε «Δεν ισχύει καθόλου» ότι άλλα παιδιά έχουν κλέψει χρήματα ή έχουν καταστρέψει δικά τους αντικείμενα. Επίσης το 66,1% δεν έχει υποστεί σωματική επίθεση, όπως κλωτσιές ή σπρωξίματα από άλλα παιδιά στην ίδια επιλογή. Ποσοστό που μας ενδιαφέρει στη παρούσα έρευνα είναι το 68,5% που δήλωσε «Δεν ισχύει καθόλου» όσον αφορά επιθέσεις εκφοβισμού. Ολοκληρώνοντας, περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες 69,1% δήλωσε «Δεν ισχύει καθόλου» ότι άλλα παιδιά τους έχουν εξαναγκάσει ή απειλήσει.

Πίνακας 8. Εμπλοκή σε περιστατικά θυματοποίησης

		Δεν ισχύει καθόλου	Ισχύει ελάχιστα	Ισχύει λίγο	Ισχύει αρκετά	Ισχύει πάρα πολύ
1	Με έχουν αποκαλέσει με παρατσούκλια, με έχουν κοροϊδέψει ή με έχουν πειράξει με πολύ άσχημο τρόπο.	30,9%	19,4%	13,9%	15,2%	20,6%
2	Έχω υποστεί αποκλεισμό και έχω αγνοηθεί από άλλα παιδιά.	37%	21,8%	13,3%	12,7%	15,2%
3	Με έχουν χτυπήσει, με έχουν κλωτσήσει, με έχουν σπρώξει.	66,1%	10,9%	7,9%	5,5%	9,7%
4	Άλλα παιδιά έχουν πει ψέματα ή άσχημα πράγματα για μένα.	21,2%	24,8%	18,2%	17,6%	18,2%
5	Άλλα παιδιά μου έχουν κλέψει χρήματα ή έχουν καταστρέψει δικά μου αντικείμενα.	63,6%	13,9%	9,7%	6,1%	6,7%
6	Άλλα παιδιά με έχουν εξαναγκάσει ή με έχουν απειλήσει.	69,1%	14,5%	6,7%	3,6%	6,1%
7	Άλλα παιδιά με έχουν κοροϊδέψει	28,5%	21,2%	18,2%	9,7%	22,4%
8	Άλλα παιδιά με έχουν εκφοβίσει.	68,5%	10,9%	6,7%	4,8%	9,1%

5.3 Σχέση γονικού στιλ και εκφοβισμού και θυματοποίησης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ακόλουθα πίνακα συσχετίσεων, ως προς τη σχέση των γονικών στιλ με τον εκφοβισμό και τη θυματοποίηση, παρατηρείται μεγάλη αρνητική συσχέτιση του Διαλεκτικού πατέρα με τον Εκφοβισμό περισσότερο (-289**) και μικρότερη με τη Θυματοποίηση (-184*) θετική συσχέτιση του Αυταρχικού πατέρα με τον εκφοβισμό (,182*) και μεγάλη θετική συσχέτιση του Παραχωρητικού πατέρα με τον εκφοβισμό (227**). Αντίθετα, τα αποτελέσματα των συσχετίσεων μεταξύ των μητρικών γονικών στιλ και του εκφοβισμού και της θυματοποίησης, σημείωσαν σημαντική διαφορά συγκριτικά με τα αποτελέσματα των πατρικών γονικών στιλ. Συγκεκριμένα, παρουσιάστηκε επίσης αρνητική συσχέτιση της Διαλεκτικής μητέρας με τον εκφοβισμό με ελάχιστη διαφορά (-297**), υψηλή θετική συσχέτιση της αυταρχικής μητέρας με τον εκφοβισμό κυρίως (410**) και τη θυματοποίηση (191*) και μεγάλη θετική συσχέτιση της Παραχωρητικής μητέρας με τον εκφοβισμό (348**) καθώς και με τη θυματοποίηση (208**).

Πίνακας 9. Αποτελέσματα Διερεύνησης Συσχετίσεων μεταξύ των Γονικών Στιλ με τον εκφοβισμό και τη θυματοποίηση.

	ΔΙΑΛΕΚΤ ΠΑΤΕΡΑΣ	ΑΥΤΑΡΧ ΠΑΤΕΡΑΣ	ΠΑΡΑΧ ΠΑΤΕΡΑΣ	ΔΙΑΛΕΚΤ ΜΗΤΕΡΑ	ΑΥΤΑΡΧ ΜΗΤΕΡΑ	ΠΑΡΑΧ ΜΗΤΕΡΑ
ΔΙΑΛΕΚΤΠΑΤΕΡΑΣ	1					
ΑΥΤΑΡΧΠΑΤΕΡΑΣ	-,084	1				
ΠΑΡΑΧΠΑΤΕΡΑΣ	,055	,499**	1			
ΔΙΑΛΕΚΤΜΗΤΕΡΑ	,575**	-,168*	,064	1		
ΑΥΤΑΡΧΜΗΤΕΡΑ	-,224**	,523**	,425**	-,320**	1	
ΠΑΡΑΧΜΗΤΕΡΑ	-,133	,362**	,683**	-,061	,499**	1
ΕΚΦΟΒ	-,289**	,182*	,227**	-,297**	,410**	,348**
ΘΥΜΑΤ	-,184*	,144	,103	-,094	,191*	,208**

6. Συζήτηση

Σκοπός αυτής της έρευνας ήταν η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στα γονικά στιλ και στην εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά θυματοποίησης και σχολικού εκφοβισμού.

6.1 Κυρίαρχα Γονικά στιλ στο μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό

Σύμφωνα με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας μελέτης, αποδεικνύεται ότι το κυρίαρχο γονικό στιλ είναι το διαλεκτικό και συγκεκριμένα της μητέρας, έπειτα ακολουθεί το αυταρχικό γονικό στιλ και τέλος το ανεκτικό επίσης της μητέρας. Βέβαια, η έρευνα της Ανδρονικίδου έρχεται σε αντίθεση με τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης. Ειδικότερα, μετά το διαλεκτικό γονικό στιλ έπεται το παραχωρητικό γονικό στιλ και ύστερα το αυταρχικό. (Ανδρονικίδου, 2020). Στη παρούσα έρευνα σημειώθηκε ότι οι διαλεκτικές μητέρες είναι πιο τρυφερές, υποστηρικτικές, δημοκρατικές και ενθαρρυντικές. Συγκεκριμένα, οι μητέρες φάνηκε ότι ενθαρρύνουν περισσότερο τα παιδιά να συζητούν για τα προβλήματα που τα απασχολούν. Αυτό άλλωστε αιτιολογείται, καθώς συζητούν συχνότερα και σε μεγαλύτερο βαθμό μαζί με αυτά, ενώ δείχνουν περισσότερη κατανόηση όταν είναι αναστατωμένα. Έρευνες υποστηρίζουν, ότι η μητέρα εμπλέκεται περισσότερο στη ζωή του παιδιού, επειδή είναι δεδομένο ότι ο ρόλος της είναι να αναλαμβάνει αυτή πρώτη δράση. (Bodenmann, et. al. 2008) Ο ρόλος της μάλιστα ασκεί μεγαλύτερη επιρροή στη συμπεριφορά των παιδιών, καθώς χαρακτηρίζεται σε σχέση με τον ρόλο του πατέρα περισσότερο από θέρμη, υπευθυνότητα και οικειότητα. (Collins & Russel, 1991; Forehand & Nousiainen, 1993., στο Aunola & Nurmi, 2005). Επίσης, οι μητέρες επαινούν τα παιδιά περισσότερο συγκριτικά με τους πατέρες. Σύμφωνα με τους Collins και Russels, οι μητέρες αλληλεπιδρούν περισσότερο με τα παιδιά τους που βρίσκονται στο αναπτυξιακό στάδιο της μέσης παιδικής καθώς και της εφηβικής ηλικίας. (Collins και Russels, 1991., στο Φαίδωνος, 2012) Οι διαλεκτικοί γονείς αιτιολογούν στο παιδί πόσο σημαντικό είναι να ακολουθούνται και να τηρούνται οι κανόνες της οικογένειας, με το μητρικό ξανά στιλ να κυριαρχεί. Οι μητέρες χαρακτηρίστηκαν πιο εκφραστικές συγκριτικά με τους πατέρες, καθώς εκφράζουν περισσότερο απέναντι στα παιδιά πως αισθάνονται σε μια καλή ή κακή τους συμπεριφορά, ενώ χρησιμοποιούν περισσότερο ως μέσο πειθαρχίας τον διάλογο και τη συζήτηση για να αιτιολογήσουν τις συνέπειες μιας κακής πράξης. Σε παλαιότερη έρευνα, ο Bern εξηγεί την διαφορά αυτή ανάμεσα στα δύο φύλα. (Bern, 1974) Ειδικότερα, οι μητέρες έχουν έναν «εκφραστικό προσανατολισμό»(expressive orientation), ενώ οι πατέρες έναν

συντελεστικό προσανατολισμό (instrumental orientation), που σημαίνει ότι κάνει αυτό που είναι καθορισμένο να κάνει. (Bern, 1974., στο Conrade & Ho, 2011). Οι μητέρες επίσης λαμβάνουν υπόψη τους περισσότερο την δημοκρατική συμμετοχή των παιδιών μέσα στην οικογένεια. Για να γίνουμε πιο σαφείς, υπολογίζουν περισσότερο τις ανάγκες των παιδιών πριν τα ζητήσουν κάτι, επιτρέπουν σε αυτά να εκφράζουν την άποψη τους για τους κανόνες που υπάρχουν στην οικογένεια και όσον αφορά την οργάνωση οικογενειακών σχεδίων λαμβάνουν υπόψη τις επιθυμίες τους. Βέβαια, περισσότερο οι πατέρες ζητούν τη γνώμη των παιδιών, όταν διαφωνούν. Οι αυταρχικοί γονείς σύμφωνα με τα ευρήματα της συγκεκριμένης μελέτης, χρησιμοποιούν περισσότερο ως μέσο πειθαρχίας και διαπαιδαγώγησης, την κατευθυντικότητα (Directiveness), την λεκτική εχθρότητα (Verbal Hostility) και τις τιμωρητικές πρακτικές χωρίς εξήγηση (Non- Reasoning punitive practices), παρά την σωματική τιμωρία (Corporal Punishment). (Robinson, et. al. 2001). Συγκεκριμένα, η πιο συχνή μέθοδος που χρησιμοποιείται από τους αυταρχικούς γονείς ήταν αυτή της κατευθυντικότητας, δηλαδή οι συστάσεις που γίνονται στο παιδί για την βελτίωση της συμπεριφοράς του. Μάλιστα, οι αυταρχικοί γονείς θεωρούν σωστό να μαλώνουν τα παιδιά τους, όταν εκείνα δεν συμμορφώνονται και δεν ανταποκρίνονται ανάλογα με τις προσδοκίες τους, απογοητεύοντας τους. Αντίστοιχα, στην έρευνα η μητέρα ήταν εκείνη που εφαρμόζε περισσότερο την τιμωρία ως μέσο πειθαρχίας με βάση την εξήγηση αυτή. Οι αυταρχικοί γονείς μαλώνουν τα παιδιά τους όταν αυτά είναι ανυπάκουα, ενώ όπως είδαμε οι διαλεκτικοί γονείς συζητούν τους λόγους της ανάρμοστης συμπεριφοράς του παιδιού, βοηθώντας το να καταλάβει τις συνέπειες. Όσον αφορά την λεκτική εχθρότητα περισσότερο οι μητέρες είναι εκείνες που φωνάζουν και ξεσπούν το θυμό τους επάνω στα παιδιά και λιγότερο οι πατέρες. Από την άλλη δεν ήταν αρκετοί οι αυταρχικοί γονείς που χρησιμοποιούν την απειλή και την υπακοή στους κανόνες, χωρίς να δίνουν εξηγήσεις. Η σωματική τιμωρία εφαρμόζεται από ελάχιστους αυταρχικούς γονείς και αυτό μας καθησυχάζει. Παρ' όλα μας αιφνιδίασε το γεγονός, ότι οι μητέρες χαρακτηρίστηκαν περισσότερο αυταρχικές. Χρησιμοποιούν επίσης σε μεγαλύτερο βαθμό την σωματική τιμωρία σε σύγκριση με τους πατέρες. Τα ευρήματα της έρευνας συμφωνούν με αυτά των Liu et al, (2021). Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι οι μητέρες χρησιμοποιούν πιο συχνά την σωματική τιμωρία από τους πατέρες. Αυτό ερμηνεύεται ίσως γιατί οι μητέρες αρχίζουν να αναλαμβάνουν το αυταρχικό στίλ διαπαιδαγώγησης που οι πατέρες είχαν υιοθετήσει από καιρό. (Olivari, et al. 2015) Παρομοίως, στην έρευνα της Κόμπου, οι μητέρες βγήκαν επίσης πιο αυταρχικές από τους άνδρες. (Κόμπου, 2021) Αυτό εξηγείται, καθώς η μητέρα αναλαμβάνει «τον ρόλο του παιδαγωγού» καθώς αλληλεπιδρούν τις περισσότερες ώρες μαζί. (Κόμπου, 2021). Επίσης, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν με τα αποτελέσματα των Xie και Li, (2014). Συγκεκριμένα ο κυρίαρχος αυταρχικός τύπος ήταν αυτός της μητέρας την οποία ονόμαζαν μαμά τίγρη (tiger mom), ενώ τον πατέρα που ήταν περισσότερο ανεκτικός μπαμπάς πάντα (panda dad). Οι ερευνητές, υποστηρίζουν ότι επειδή ο πατέρας εμπλέκεται σε μικρότερο βαθμό στη ζωή του παιδιού απ' ότι η μητέρα, δεν εφαρμόζει ένα κυρίαρχο

δυναμικό στιλ απέναντι στα παιδιά. (Xie και Li, 2014). Τέλος, το κυρίαρχο ανεκτικό στιλ ήταν το μητρικό. Παρόμοια ευρήματα είχε και η έρευνα των Olivari, et. al. (2015). Ένα πλήθος των συμμετεχόντων απάντησε, ότι οι πατέρες κακομαθαίνουν και υποκύπτουν στις επιθυμίες των παιδιών περισσότερο από την μητέρα. Αυτό ίσως εξηγείται, επειδή οι πατέρες αφιερώνουν λιγότερο χρόνο με τα παιδιά, σε σχέση με τις μητέρες. Οι μητέρες απ'την άλλη πιστεύουν περισσότερο ότι είναι δύσκολο να πειθαρχήσουν ένα παιδί. Χρησιμοποιούν ως μέσο πειθαρχίας την απειλή, καθώς επιβάλλουν την τιμωρία χωρίς να την εφαρμόζουν περισσότερο από τους πατέρες. Φαίνεται επομένως ότι το μητρικό στιλ διαπαιδαγώγησης είναι το κυρίαρχο στο μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό. Παρομοίως, στην έρευνα της Βλαβιανού, το μητρικό στιλ εμφανίστηκε να είναι πιο αυταρχικό, διαλεκτικό και ανεκτικό, ως προς τις μεθόδους διαπαιδαγώγησης. (Βλαβιανού, 2018) Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν επίσης με αυτά των Olivari. et. al., (2015) σύμφωνα με τους οποίους στην Ελλάδα επικρατεί με την ακόλουθη σειρά το διαλεκτικό, αυταρχικό και επιτρεπτικό μητρικό στιλ.

6.2 Εμπλοκή σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης.

Αρχικά, δεν σημειώθηκε μεγάλος αριθμός μαθητών και φοιτητών που να εμπλέκονται σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Αυτό ήταν αναμενόμενο καθώς το κυρίαρχο γονικό στιλ ήταν το διαλεκτικό, το οποίο συνδέεται αρνητικά με περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. (Georgiou, 2008a; Georgiou, 2008b; Georgiou, 2009; Georgiou, Ioannou & Stavrinides, 2016; Georgiou & Fanti, 2010; Γκάτσα, 2021; Φαίδωνος, 2012 ; Charalampous, et. al. 2018) Η έρευνα της Sapouna, μελέτησε τη συχνότητα των περιστατικών του σχολικού εκφοβισμού σε δημοτικά και γυμνάσια σχολεία στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης και βρήκε ότι δεν ήταν τόσο μεγάλη συγκριτικά από εκείνη της Ιταλίας, της Αγγλίας και της Πορτογαλίας. (Sapouna, 2008., στο Τσικριά, 2009) Από τους συμμετέχοντες οι περισσότεροι ήταν θύματα. Παρομοίως τα ευρήματα άλλων ερευνών Πατεράκη και Χουντουμάδη, (2001) ; Sapouna, (2008) , στο Τσικριά, (2009), δείχνουν πως τα θύματα είναι τα περισσότερα, ενώ ακολουθούν οι θύτες και οι θύτες/θύματα. Επίσης μια εξήγηση είναι, ότι οι θύτες παρόλο που ομολογούν προφορικά ότι εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού, δεν το ομολογούν γραπτώς. (Pateraki & Houndoumadi, 2001., στο Τσικριά, 2009) Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, ο λεκτικός εκφοβισμός εμφάνισε τη μεγαλύτερη συχνότητα συγκριτικά με τις άλλες μορφές σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης, κάτι που συμφωνεί με την έρευνα του Γιαννακόπουλου. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι λεκτικός εκφοβισμός είναι μια από τις μορφές που εμφανίζεται πολλές φορές στο σχολικό περιβάλλον, συγκριτικά με άλλες μορφές σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. (Γιαννακόπουλος, 2019) Επίσης, παλαιότερες έρευνες

ανέδειξαν ότι παγκοσμίως η πιο διαδεδομένη μορφή σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης είναι ο λεκτικός, καθώς και η προσαγόρευση με άσχημα λόγια (Whitney & Smith, 1993., στο Τσικρικά, 2009 ; Οικονόμου, 2009; Boulton, Καρέλλο,-Λιανίτη, Μανούσου και Λεμονή 2001., στο Μουχτή, 2015) Παρόμοια άποψη έχουν και άλλες έρευνες. (Pateraki & Houndoumadi, 2001 ; Ψάλτη και Κωνσταντίνου, 2007., στο Τσικρικά, 2009) Ειδικότερα αναφέρουν ότι στον Ελληνικό χώρο αλλά και παγκοσμίως όσο μεγαλώνει το παιδί τόσο περισσότερο συμμετέχει σε μορφές λεκτικού εκφοβισμού και αυτό είναι συχνό φαινόμενο και στα δύο φύλα, με τη διαφορά ότι τα κορίτσια στρέφονται περισσότερο σε μορφές κοινωνικού εκφοβισμού, δηλαδή στην δυσφήμιση. Στην παρούσα έρευνα ο λεκτικός εκφοβισμός περιελάμβανε κυρίως άσχημα λόγια σε φίλους, πειράγματα, παρατσούκλια και κοροϊδίες. Σύμφωνα με την Sarouna, οι πιο συχνές μορφές εκφοβισμού είναι οι προσβλητικές ή οι υβριστικές προσαγορεύσεις. (Sarouna, 2008., στο Τσικρικά, 2009) Στον λεκτικό εκφοβισμό συμπεριλαμβάνονται οι απειλές και ο εξαναγκασμός, αν και στην έρευνα ελάχιστα ήταν τα άτομα που εμπλέκονταν ως θύτες και θύματα. Ένα πλήθος των ερωτηθέντων εμπλέκεται σε μορφές συναισθηματικού/κοινωνικού εκφοβισμού, δηλαδή αποκλεισμός από την κοινωνική ομάδα και περιθωριοποίηση. (Sarouna, 2008., στο Τσικρικά, 2009) Χαμηλότερο είναι το πλήθος των ατόμων της παρούσας έρευνας που εμπλέκεται σε μορφές σωματικού εκφοβισμού, όπως κλωτσιές και χτυπήματα, αλλά με τη διαφορά ότι η εμπλοκή των θυμάτων είναι η μεγαλύτερη. Αυτό ίσως εξηγείται από το γεγονός ότι οι ομολογίες των θυμάτων ως προς τις μορφές εκφοβισμού που δέχονται βρίσκονται σε αντίθεση από αυτές των θυτών. (Πατερράκη και Χουντουμάδη, 2001., στο Τσικρικά, 2009) Η έρευνα της Επιτροπής Μελέτης Ομάδων Σχολικής Βίας, ανέδειξε ότι η εμπλοκή των παιδιών σε περιστατικά έντονης βίας δεν είναι τόσο συχνά στον σχολικό χώρο. (Γλαρέντζου και οι συν. 2010., στο Ντόλκερα, 2017) Τέλος, η εμπλοκή των δηλωθέντων στον συμπεριφορικό εκφοβισμό (Σαπουντζάκι, 2018) που εμπεριέχει μορφές σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης, το κλέψιμο ή την καταστροφή αντικειμένων, ήταν η χαμηλότερη. Αξίζει βέβαια να αναφερθεί, ότι η εμπλοκή των θυμάτων ήταν ξανά η μεγαλύτερη.

6.3 Σχέση γονικού στιλ και εκφοβισμού και θυματοποίησης.

Σύμφωνα με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα διερευνάται εάν υπάρχει συσχέτιση, ανάμεσα στα γονικά στιλ και την εμπλοκή μαθητών και φοιτητών σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Άλλωστε ο βασικός σκοπός που εξετάζει η παρούσα έρευνα είναι πως τα συγκεκριμένα γονικά στιλ, το διαλεκτικό, το αυταρχικό και το παραχωρητικό στιλ επιδρούν στην εμφάνιση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης. Αρχικά, όπως ήταν αναμενόμενο και σύμφωνα και με άλλες έρευνες, (Espelage, Bosworth, & Simon, 2000; Georgiou, 2008α ; Georgiou, 2008β ; Φαίδωνος, 2012; Liu, Qiu, Zhang & Fan, 2021) το Διαλεκτικό γονικό στιλ συσχετίζεται αρνητικά με τον σχολικό εκφοβισμό και τη θυματοποίηση. Ειδικότερα στη παρούσα έρευνα οι μητέρες συσχετίζονται περισσότερο αρνητικά με τον σχολικό εκφοβισμό, αυτό εξηγείται όχι μόνο από το γεγονός, ότι είναι πιο διαλεκτικές από τους πατέρες, αλλά και επειδή ο ρόλος τους συμβάλλει περισσότερο στη μείωση και τον περιορισμό της εκφοβιστικής συμπεριφοράς. (Georgiou, 2008α ; Georgiou, 2008β ; Φαίδωνος, 2012) Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι στην παρούσα έρευνα το πατρικό διαλεκτικό στιλ είναι εκείνο που συσχετίζεται αρνητικά με τη θυματοποίηση. Μάλιστα, ήταν η μόνο συσχέτιση στην έρευνα στην οποία το στιλ του πατέρα και συγκεκριμένα το διαλεκτικό είχε την μεγαλύτερη επιρροή στη θυματοποίηση από τα άλλα δύο στιλ της μητέρας, το αυταρχικό και το παραχωρητικό. Η έρευνα δε της Φαίδωνος, έδειξε ότι τόσο το πατρικό όσο και το μητρικό διαλεκτικό στιλ εκτιμούν αρνητικά το φαινόμενο της θυματοποίησης στον ίδιο βαθμό. (Φαίδωνος, 2012) Είναι πολυάριθμες οι έρευνες που αναφέρουν την θετική συσχέτιση του αυταρχικού γονικού στιλ και των τιμωρητικών πρακτικών με την εμπλοκή των παιδιών σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. (Espelage, Bosworth, & Simon, 2000; Holt et al., 2008; Georgiou, 2008α Φαίδωνος, 2012 ; Azimi, Vaziri & Kashani 2012; Nikiforou, Georgiou & Stavrinides, 2013; Γεωργίου & Φουσιανή, 2014; Georgiou, Ioannou & Stavrinides, 2017) Αντίστοιχα στην παρούσα έρευνα το αυταρχικό γονικό στιλ του πατέρα, καθώς και της μητέρας συσχετίζονται θετικά με τον σχολικό εκφοβισμό, με τη διαφορά, ότι το μητρικό στιλ συσχετίζεται με και με τον εκφοβισμό και με τη θυματοποίηση. Ομοίως σύμφωνα με άλλη έρευνα, το κυρίαρχο αυταρχικό στιλ ήταν το μητρικό (Κόμπου, 2021) Επίσης, το παραχωρητικό στιλ του πατέρα εκδηλώνει την εκφοβιστική συμπεριφορά στα παιδιά το ίδιο και το παραχωρητικό στιλ της μητέρας. Τα ευρήματα αυτά έρχονται σε αντίθεση με αυτά άλλων ερευνών (Baldry & Farrington, 2000; Espelage, et. al., 2000; Georgiou, 2008α; Georgiou, 2000β; Gomez-Ortiz, Casas & Ortega- Ruiz, 2014) Βέβαια, σε έρευνες με παρόμοια ευρήματα αποδείχθηκε, ότι το παραχωρητικό στιλ είναι εκείνο που εκδηλώνει περισσότερο την εκφοβιστική συμπεριφορά και λιγότερο τη παιδική θυματοποίηση. (Miller, Diiorio & Dulbey, 2002)

Σε άλλη επίσης έρευνα, έφηβοι παραχωρητικών γονέων είχαν αυξημένη επιθετική και βοηθητική συμπεριφορά, σε σύγκριση με εφήβους αυταρχικών ή διαλεκτικών γονέων. (R. Norton & M. Duke, 2021) Ίσως αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι οι παραχωρητικοί γονείς χαρακτηρίζονται από χαμηλή εποπτεία και έλεγχο, που σημαίνει ότι δεν θέτουν κανόνες, ούτε παρακολουθούν τη συμπεριφορά του παιδιού. (Φαίδωνος, 2012) Επομένως, εάν απουσιάζει η γονική εποπτεία και η θέσπιση λογικών και δημοκρατικών κανόνων, το παιδί θα δυσκολεύεται να διαχειρίζεται την επιθετική του συμπεριφορά και έτσι είναι πιθανότερο να εμπλέκεται πιο συχνά σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού.

7. Περιορισμοί έρευνας- Πρακτικές εφαρμογές

Τα ευρήματα της έρευνας ήταν σημαντικά, καθώς αποδεικνύουν πως τα γονικά στιλ συσχετίζονται με την εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σύμφωνα με τα ευρήματα, το κυρίαρχο γονικό στιλ στο μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό ήταν το διαλεκτικό γονικό στιλ και συγκεκριμένα αυτό της μητέρας.

Ωστόσο, στη συγκεκριμένη μελέτη ενέχονται και περιορισμοί. Αρχικά, ο αριθμός των συμμετεχόντων ήταν ικανοποιητικός, αν και η επιλογή τους δεν θεωρείται αντιπροσωπευτική του πληθυσμού. Συγκεκριμένα, το δείγμα της έρευνας επιλέχθηκε από την ερευνήτρια μέσω της εφαρμογής της δειγματοληψίας ευκολίας, καθώς τα άτομα ήταν διαθέσιμα και βολικά, ενώ χρησιμοποιήθηκε και η δειγματοληψία χιονοστιβάδα. Επίσης δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι ως προς τη γενίκευση και την αντικειμενικότητα των αποτελεσμάτων, καθώς τα ερευνητικά εργαλεία που οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν αποτελούνταν από απαντήσεις αυτοαναφοράς και επειδή οι περισσότεροι από αυτούς ήταν παιδιά οι απαντήσεις τους θα ήταν υποκειμενικές. (Ανδρονικίδου, 2020) Για να γίνουμε πιο ακριβείς, πιθανόν τα παιδιά να απάντησαν εσκεμμένα ορισμένες απαντήσεις για το πώς οι γονείς τους αντιμετωπίζουν στο σπίτι, χωρίς να ισχύουν στην πραγματικότητα. (Μαχαίρα, 2020) Υπάρχει ίσως η περίπτωση ορισμένα παιδιά να δέχονται βαριά χτυπήματα και σοβαρές τιμωρίες από τους γονείς τους, αλλά να μην το αποκάλυψαν στη συγκεκριμένη μελέτη. Άλλες έρευνες παρόλα αυτά απέδειξαν ότι οι απόψεις των παιδιών για τα γονικά στιλ, χαρακτηρίζονται γενικά αντικειμενικές. (Kerniset et al., 2000., στο Ανδρονικίδου, 2020). Ένας ακόμη περιορισμός ήταν η ελλιπής βιβλιογραφική αναφορά για τα γονικά στιλ και

τη σχέση τους με τους φοιτητές. Οι περισσότερες μελέτες αφορούν γονικές πρακτικές που εφαρμόζονται από την παιδική μέχρι την εφηβική ηλικία, έτσι ελάχιστες είναι οι αναφορές για τις πρακτικές ανατροφής των γονέων προς τους φοιτητές. Αυτό εξηγείται, ίσως επειδή τα παιδιά έχουν φτάσει ήδη στο στάδιο της ενηλικίωσης και αρχίζουν να χτίζουν την ανεξαρτησία τους.

Παρ' όλο τους περιορισμούς της συγκεκριμένης μελέτης, παρέχεται η δυνατότητα για πρακτικές εφαρμογές, μέσα από ποικίλες ενέργειες. (Ανδρονικίδου, 2020).

Αρχικά, μέσα από τη παρούσα εργασία θα ωφεληθούν γονείς, εκπαιδευτικοί και φοιτητές. Θα παρακινήσει τους γονείς να ενημερωθούν για τα γονικά στίλ, καθώς και πως αυτά συνδέονται με περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης, ώστε να τροποποιήσουν αν χρειάζεται τον τρόπο διαπαιδαγώγησης και ανατροφής των παιδιών τους. Οι γονείς πρέπει να αφιερώνουν ποιοτικό χρόνο με τα παιδιά τους, αναπτύσσοντας υγιή και τρυφερή σχέση εμπιστοσύνης, αποδοχής και σεβασμού. Ακόμη και αν οι γονείς έχουν παιδιά με εκφοβιστική συμπεριφορά ή παιδιά θύματα, θα πρέπει να είναι προσεκτικοί στον τρόπο προσέγγισης και επικοινωνίας μεταξύ τους. Απαραίτητη θεωρείται και η συνεργασία με το σχολείο για την πρόληψη περιστατικών εκφοβισμού και θυματοποίησης. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι σημαντικός καθώς θα πρέπει να δημιουργήσουν στην τάξη τους ένα κλίμα εμπιστοσύνης που θα ενισχύει την ψυχική υγεία και ανθεκτικότητα των μαθητών και το ίδιο ισχύει και για τους καθηγητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μπορεί επίσης, να γίνει παροχή ψυχολογικής υποστήριξης από παιδοψυχολόγους και ψυχοθεραπευτές σε παιδιά, εφήβους και φοιτητές που εμφανίζουν προβλήματα συμπεριφοράς ή προέρχονται από ακατάλληλα οικογενειακά περιβάλλοντα και που εμπλέκονται σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Μπορεί επίσης, να γίνει χορήγηση ερωτηματολογίων που εξετάζουν και άλλους παραμέτρους, όπως τη σχέση ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά, τις συγκρούσεις γονέων, την μητρική εμπλοκή, την υπερπροστατευτικότητα και την μητρική παρακολούθηση. Ειδικότερα σύμφωνα με πολλές έρευνες οι τρεις μητρικοί παράμετροι συσχετίζονται με τον σχολικό εκφοβισμό και την θυματοποίηση. (Georgiou, 2008b; Georgiou, 2009; Γεωργίου και Φαίδωνος, 2011).

Ακόμη, ο ρόλος του κράτους και της κοινότητας, είναι σημαντικός, καθώς μπορεί να υπάρξει συνεργασία με τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές στην οργάνωση προγραμμάτων παρέμβασης του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης. Για τους γονείς με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα και χαμηλή επαγγελματική κατάρτιση, το κράτος πρέπει να παρέχει δωρεάν συστημικά προγράμματα για τη κατάλληλη γονικότητα. Μάλιστα οι άπορες οικογένειες εμφανίζουν το μεγαλύτερο ρίσκο για την ανάπτυξη ασθενών αποτελεσμάτων της

παιδικής ανάπτυξης.(UNICEF, 2014) Στα προγράμματα αυτά, εκτός από ψυχολογική υποστήριξη θα προσφέρεται και η κατάλληλη εκπαίδευση για να υιοθετήσουν οι γονείς διαλεκτικές πρακτικές με στόχο την πρόληψη και την παρέμβαση προβλημάτων συμπεριφοράς, των περιστατικών σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης, καθώς και την δημιουργία ισχυρού δεσμού ανάμεσα στους γονείς και το παιδί και την καλλιέργεια μιας υγιούς σχέσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα προγράμματα γονικότητας πρέπει να καλύπτουν την βρεφική έως την εφηβική ηλικία του παιδιού, έτσι ώστε οι γονείς να γνωρίζουν πώς να διαμορφώσουν το γονικό τους στιλ ανάλογα με την ηλικία του παιδιού. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει, το Τριπλό Θετικό Γονικό Πρόγραμμα (Triple P- Positive Parenting Program) είναι αποτελεσματικό, καθώς έχει συνεισφέρει τόσο στην ενδυνάμωση των μητρικών υποχρεώσεων όσο και στη καλύτερη της παιδικής συμπεριφοράς. (Bodenmann, et al., 2008). Επίσης, σύμφωνα με άλλες έρευνες το συγκεκριμένο πρόγραμμα βελτιώνει τα γονικά στιλ, καθώς και τις γονικές υποχρεώσεις. (Graaf, D. I. et. al, 2008).

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί και οι φοιτητές μπορούν να αξιοποιήσουν τα ευρήματα της έρευνας για τον εμπλουτισμό των γνώσεων τους, καθώς και στην υλοποίηση ερευνητικών εργασιών με παρόμοιο θέμα.

8. Συμπεράσματα και Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Συμπερασματικά, η παρούσα εργασία είναι ωφέλιμη για κάθε ενδιαφερόμενο αναγνώστη, γονέα, εκπαιδευόμενο και διδάσκοντα σχετικά με τα γονικά στιλ και τη συσχέτιση τους με την εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης. Επίσης, επειδή στην Ελληνική βιβλιογραφία απουσιάζει η σχέση των γονικών στιλ και της εμπλοκής του φοιτητικού πληθυσμού, η παρούσα εργασία είναι η μοναδική που συμπληρώνει το μέρος αυτό. Τα ευρήματα της παρούσας εργασίας, είναι σημαντικά, καθώς αποδεικνύουν πως το κυρίαρχο γονικό στιλ είναι το διαλεκτικό και συγκεκριμένα της μητέρας. Τα ευρήματα εμπλοκής των περιστατικών του σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης υπογραμμίζουν για μια ακόμη φορά πως ο λεκτικός εκφοβισμός αποτελεί την πιο συχνή μορφή συγκριτικά με άλλες στην Ελλάδα. Τέλος, τα ευρήματα για τις συσχετίσεις των γονικών στιλ και του σχολικού εκφοβισμού και της θυματοποίησης φανερώνουν ότι το διαλεκτικό γονικό στιλ συνδέεται αρνητικά με την εμπλοκή του μαθητικού και φοιτητικού πληθυσμού σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και θυματοποίησης, ενώ το αυταρχικό και το παραχωρητικό στιλ συνδέονται θετικά. Το αυταρχικό στιλ της μητέρας εκδηλώνει περισσότερο την εκφοβιστική συμπεριφορά, ενώ το παραχωρητικό στιλ και των δύο γονέων και συγκεκριμένα το μητρικό εκδηλώνουν περισσότερο τον σχολικό εκφοβισμό και λιγότερο τη θυματοποίηση. Γενικότερα, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τη μεγαλύτερη επίδραση στο μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό ασκεί το μητρικό στιλ. Το πατρικό διαλεκτικό στιλ υπερισχύει έναντι του μητρικού μόνο στην αρνητική συσχέτιση με τη θυματοποίηση.

Μελλοντικά, η παρούσα μελέτη μπορεί να γίνει αφορμή για επόμενες έρευνες. Συγκεκριμένα η ίδια έρευνα μπορεί να επαναληφθεί σε μεγαλύτερο δείγμα πληθυσμού και με τη χρήση της μεθόδου της τυχαίας δειγματοληψίας, έτσι ώστε το δείγμα να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού και να έχουμε πιο γενικευμένα ευρήματα. Επίσης, επειδή στην έρευνα συμμετείχαν μόνο παιδιά, θα ήταν ενδιαφέρον σε επόμενη έρευνα να συμμετέχουν και οι γονείς των παιδιών, έτσι ώστε να γίνει σύγκριση των ευρημάτων. Τέλος, θα μπορούσε να διεξαχθεί μια ποιοτική έρευνα με τη χρήση συνεντεύξεων, όσον αφορά τις απόψεις των εκπαιδευτικών πάνω στην έκταση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού στην Ελλάδα, μιας και υπάρχουν ελλειπείς αναφορές στην Ελληνική βιβλιογραφία.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Ανδρεάδου, Δ. (2016). Ενδοοικογενειακή Βία και Γονεϊκότητα: «Οι εμπειρίες των μητέρων-θυμάτων που απευθύνθηκαν σε φορέα υποστήριξης» Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση. *Αποθετήριο Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. <http://dx.doi.org/10.26257/heal.duth.12528>

Ανδρέου, Ε., & Smith, Ρ.Κ. (2002). Το φαινόμενο “bullying” στο χώρο του σχολείου και η άσκηση σωματικής και ψυχολογικής βίας από συνομηλίκους. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 34, 9-25.

Αναστασοπούλου, Α και Αρβανίτη, Κ. (2020). Σχολικός Εκφοβισμός και ο Ρόλος του Νοσηλευτή, Πτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Ανδρονικίδου. Η.Φ. (2020). Διερεύνηση της σχέσης μεταξύ Γονικής Τυπολογίας και Ενσυναίσθησης στην Εφηβική ηλικία, Διπλωματική Εργασία, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Αρβανίτη, Κ και Αναστασοπούλου Α. (2020). Σχολικός Εκφοβισμός και ο Ρόλος του Νοσηλευτή. Πτυχιακή Εργασία, Σχολές Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Τμήμα Νοσηλευτικής, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Ασδρέ, Α και Βουλγαρίδου Κ. (2013). Κυβερνο-εκφοβισμός και Γονικές Πρακτικές, Πτυχιακή Εργασία, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Τομέας Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Θράκης. Αλεξανδρούπολη .

Βλαβιανού, Α. (2018). Γονικές Πρακτικές Διαπαιδαγώγησης, Ακαδημαϊκή Επίδοση και Συναισθηματική Νοημοσύνη σε Έφηβους Μαθητές. *Επιστήμες της Αγωγής*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών.

Γερακός, Π. (2018). «Σχολικός εκφοβισμός/ θυματοποίηση και φυσική αγωγή: οι απόψεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ελληνικό Δημόσιο Σχολείο, για τον εκφοβισμό/ θυματοποίηση στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής.» Διπλωματική Εργασία, Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά Τεχνολογικού Τομέα, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων. Πειραιάς.

Γιαννακόπουλος, Θ. (2019). Σχολικός Εκφοβισμός: Απόψεις, Στάσεις και Επιμορφωτικές Ανάγκες των Εκπαιδευτικών, Διπλωματική Εργασία, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

Γεωργίου, Ν. Σ και Φαίδωνος, Φ. (2020). Σχολικός εκφοβισμός και θυματοποίηση: Ατομικές οικογενειακές παράμετροι. *The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 18(4), 484–502. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23735

Γκάτσα Τ. (2021). Σχολικός Εκφοβισμός και η Επίδραση της Οικογένειας από τη Βρεφική Περίοδο έως την Εφηβεία. *Επιστήμες Αγωγής*, 2021(2), 65–79. ανακτήθηκε από <https://ejournals.lib.uoc.gr/index.php/edusci/article/view/1529>

Δημουλέα, Μ. (2020). Διερεύνηση των σχέσεων της γονικότητας της μητέρας με την επιθετικότητα των εφήβων, Διπλωματική Εργασία, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Καλεντερίδου, Δ. (2018). Ο ρόλος του διευθυντή μιας σχολικής μονάδας στην πρόληψη, διαχείριση και αντιμετώπιση φαινομένων σχολικού εκφοβισμού (bullying) στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Καλλίνι, Ε.Α και οι συν, (2021). Εκφοβισμός και Θυματοποίηση φοιτητών. Συστηματική ανασκόπηση. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5651486>

Καρκανάκη, Μ και Καφφετζή Π. (2009). Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού-bullying σε δημοτικά σχολεία του Δήμου Ηρακλείου, Πτυχιακή Εργασία, Ηράκλειο Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Κόμπου, Α. (2021). Το γονικό στυλ και η σχέση του με την παιγνιώδη συμπεριφορά των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Επιστήμες της Αγωγής, Διπλωματική Εργασία, Πάτρα, 2021.

Κουρκούτας, Η. Ε. Η Ψυχολογία του εφήβου. Θεωρητικά ζητήματα και Κλινικές περιπτώσεις. Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα 2001.

Κρασανάκη, Α. (2020). Γονική τυπολογία και κοινωνική συμπεριφορά κατά την παιδική και εφηβική ηλικία, Διπλωματική Εργασία, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Λαμπράκου, Β. και Παναγιωτίδου, Μ. Τυπολογία οικογένειας και δεξιότητες επικοινωνίας και ενσυναίσθησης παιδιών σχολικής ηλικίας, Πτυχιακή Εργασία, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας. Αθήνα, (2007)

Μουχτή, Α. (2015). «Αντιλήψεις και Στάσεις των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης απέναντι στο σχολικό εκφοβισμό». Διπλωματική Εργασία, Ίδρυμα Θεσσαλίας, Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας <http://dx.doi.org/10.26253/heal.uth.9001>

Μπαμπούλα, Ε. (2018). Διερεύνηση των σχέσεων της γονικότητας με τις στρατηγικές επίτευξης στόχου και τις αιτιακές αποδόσεις των εφήβων στο σχολείο, Διπλωματική Εργασία, Τμήμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εφαρμογές της Ψυχολογίας στη Σχολική Κοινότητα.

Μπέκα, Α και Σφυρά Ε. (2021). «Γνώσεις και Απόψεις Διευθυντών Σχολικών Μονάδων αναφορικά με το Σχολικό Εκφοβισμό και τη Θυματοποίηση των μαθητών Γυμνασίου.» Ερευνητική Μεταπτυχιακή Εργασία, Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής. Αθήνα.

Ντόλκερα, Α, Α. (2017). Εργασιακή παρενόχληση και σχολικός εκφοβισμός στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Σχολή Επιστημών του Ανθρώπου, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Θεσσαλονίκη.

Οικονόμου, Κ. (2009) «Το Φαινόμενο του Σχολικού Εκφοβισμού σε Δημοτικά Σχολεία του Δήμου Ηρακλείου.» Πτυχιακή Εργασία, Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Σχολή Σ.Ε.Υ.Π. , Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας.

Παπαδοπούλου, Ζ (2018). «Σχολική Επιθετικότητα και Επικοινωνία στην Σχολική Τάξη» Ερευνητική Μεταπτυχιακή Εργασία, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.

Παπαδοπούλου, Ρ. Τ. (2021). Η επίδραση των γονεϊκών τύπων συμπεριφοράς στο σχολικό εκφοβισμό και τη θυματοποίηση του εφήβου. Διπλωματική Εργασία, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κύπρου. <http://gnosis.library.ucy.ac.cy/handle/7/65084>

Πλειωτά, Σ, Μ. (2020). Η γονεϊκή τυπολογία ως προσδιοριστικός παράγοντας εκδήλωσης επιθετικής συμπεριφοράς σε εφήβους, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Σακκάτου, Α. Σιδέρη και Π. Σκιαδά, Δ. (2017) . Μελέτη του σχολικού εκφοβισμού σε δημοτικά σχολεία της Δυτικής Ελλάδος, Πτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Ιδρυματικό Καταθετήριο Αθηνά.

Σαπουντζάκι, Μ. (2018). Σχολικός Εκφοβισμός, Ενσυναίσθηση και Αυτεπάρκεια σε Προέφηβους Μαθητές, Διπλωματική Εργασία, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

Τσικρικά, Ο. (2009). «Το φαινόμενο του Σχολικού Εκφοβισμού» Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Φαίδωνος, Φ. (2012). Σχολικός εκφοβισμός και θυματοποίηση: Ο ρόλος της γονικής συμπεριφοράς και των παιδικών προβλημάτων εσωτερίκευσης σε ένα διαχρονικό μοντέλο, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και Επιστημών Αγωγής.

Χαλδά, Β. (2017). Γονεϊκή τυπολογία, έκφραση θυμού και επιθετικότητα σε παιδιά σχολικής ηλικίας, Διπλωματική Εργασία, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Σχολή Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών. Αθήνα.

Χασαπίδου, Σ. (2022). «Σχολικός εκφοβισμός: Στάσεις και διαχείριση περιστατικών των εκπαιδευτικών σε μαθητές με και χωρίς οπτική αναπηρία». Διπλωματική Εργασία, Σχολή Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

Ψαρράς, Γ. (2019). «Συγκριτική μελέτη για τον σχολικό εκφοβισμό σε αστικά και μη αστικά σχολεία» Διπλωματική Εργασία, Σχολική Συμβουλευτική και Καθοδήγηση. Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Alegre, A. (2010). Parenting Styles and Children's Emotional Intelligence: What do We Know? *The Family Journal* 19(1):56-62 <https://doi.org/10.1177%2F1066480710387486>
- Ambert, A.M. (2001). *The effect of children on parents* (2nd ed.). New York, NY: Routledge.
- Atik, G., & Güneri, O. Y. (2013). Bullying and victimization: Predictive role of individual, parental, and academic factors. *School Psychology International*, 34(6), 658–673. <http://doi.org/10.1177/0143034313479699>
- Aunola, K & Nurmi, J.E. (2005). The Role of Parenting Styles in Children's Problem Behavior. *Child Development*, Nov. - Dec., 2005, Vol. 76, No. 6 (Nov. - Dec., 2005), pp. 1144-1159. <https://www.jstor.org/stable/3696624>
- Austin, S., & Joseph, S. (1996). Assessment of bully/victim problems in 8 to 11 year-olds. *British Journal of Educational Psychology*, 66(4), 447–456. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8279.1996.tb01211.x>
- Azimi, A.L, Vaziri, S & Kashani, F.L, (2012). Relationship between Maternal Parenting Style and Child's Aggressive Behavior. *Social and Behavioral Sciences*, Vol. 69, 24 December 2012, Pages 1276-1281. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.12.062>
- Barber, K. (1996). Parental Psychological Control: Revisiting a Neglected Construct. *Child Development*, Dec., 1996, Vol. 6. <https://doi.org/10.2307/1131780>
- Baldry, A. C., & Farrington, D. P. (2000). Bullies and delinquents: Personal characteristics and parental styles. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 10(1), 17–31. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1298\(200001/02\)10:1<17::AID-CASP526>3.0.CO;2-M](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1298(200001/02)10:1<17::AID-CASP526>3.0.CO;2-M)
- Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. In J. Brooks-Gunn, R. Lerner, & A. Petersen (Eds.), *The encyclopedia of adolescence* (pp. 746–758). New York: Garland.
- Besag, V. E. (1989). *Bullies and victims in schools*. Buckingham, UK: Open University Press.
- Besharat, et. al. (2011). The relationship between parenting styles and children's perfectionism in a sample of Iranian families. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 15 (2011) 1276–1279 <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.276>
- Bigner, J.J & Gerhardt, (2019). οπ. αναφ. Τάνταρος, Σ (2020). Σχέσεις Γονέα-παιδιού. Εισαγωγή στη γονικότητα. Πεδίο. ΑΘΗΝΑ 2020.
- Bodenmann, et. al. 2008. The efficacy of the Triple P-Positive Parenting Program in improving parenting and child behavior: A comparison with two other treatment conditions. *Behavior Research and Therapy*. Volume 46, Issue 4, April 2008, Pages 411-427. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2008.01.001>

- Connolly, I. & O'Moore, M. (2003). Personality and family relations of children who bully. *Personality and Individual Differences*, 35, 559-567. [http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00218-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00218-0)
- Conrade, G & Ho, R. (2011). Differential parenting styles for fathers and mothers. *Volume 53, Issue, 1 April 2001, Pages 29-35.* <https://doi.org/10.1080/00049530108255119>
- Cowan, P.A & Hetherington, M (1991). *Family Transitions*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, Hillsdale, New Jersey, Hove and London.
- Cowie, H & Myers, C.A, (2016). *Bullying Among University Students. Cross-national perspectives.*
- Charalampous, K et. al. (2018). The effect of parental style on bullying and cyber bullying behaviors and the mediating role of peer attachment relationships: A longitudinal study. *Journal of Adolescence*. Volume 64, Issue 1 April 2018 Pages <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.02.003>
- Creswell, J. (2016)., στον οποίο αναφ. ο Τσορμπατζούδης, Χ. Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας. Μέρος 1. Μια Εισαγωγή στην Εκπαιδευτική Έρευνα. Κεφάλαιο 1. *Η Διαδικασία Διεξαγωγής Έρευνας χρησιμοποιώντας Ποσοτικές και Ποιοτικές Προσεγγίσεις*. Σελ. 13. Τα Χαρακτηριστικά της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας σε Κάθε Ένα από τα Έξι Στάδια. Έκδοση. ΙΩΝ
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- De Vries, E.E., Verlinden, M., Rijlaarsdam, J. et al. Like Father, like Child: Early Life Family Adversity and Children's Bullying Behaviors in Elementary School. *J Abnorm Child Psychol* 46, 1481–1496 (2018). <https://doi.org/10.1007/s10802-017-0380-8>
- Espelage, D. L., Bosworth, K., & Simon, T. R. (2000). Examining the social context of bullying behaviors in early adolescence. *Journal of Counseling and Development*, 78, 326–333. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/j.1556-6676.2000.tb01914.x>
- Georgiou, S.N & Stavrinides, P. Bullies, Victims and Bully-Victims: Psychological Profiles and Attribution Styles. *School Psychology International*, 29 (5), 574-589 <https://doi.org/10.1177%2F0143034308099202>
- Georgiou, S. N. (2008a). Parental style and child bullying and victimization experiences at school. *Social Psychology of Education*, 11(3), 213–227. <http://doi.org/10.1007/s11218-007-9048-5>
- Georgiou, S. (2008b). Bullying and victimization at school: The role of mothers. *British Journal of Educational Psychology*, 78, 109-125 <https://doi.org/10.1348/000709907X204363>
- Georgiou, S. N. (2009). Personal and maternal parameters of peer violence at school. *Journal of School Violence*, 8(2), 100–119. <http://doi.org/10.1080/15388220802073928>

- Georgiou, S.N., Stavrinides, P. Parenting at home and bullying at school. *Soc Psychol Educ* 16, 165–179 (2013). <https://doi.org/10.1007/s11218-012-9209-z>
- Georgiou, S.N. & Fanti, A. K. (2010) A Transactional model of bullying and victimization. University of Cyprus. <http://dx.doi.org/10.1007/s11218-010-9116-0>
- Georgiou, St., Ioannou, M. & Stavrinides, P. (2016). Parenting styles and bullying at school: the mediating role of locus of control. *International Journal of School and Educational Psychology* <http://dx.doi.org/10.1080/21683603.2016.1225237>
- Gomez-Ortiz, O., Del Rey, R., Casas, J. A., & Ortega-Ruiz, R. (2014). Parenting styles and bullying involvement/Estilos parentales e implicación en bullying. *Cultura y Educación: Culture and Education*, 26(1), 132–158.
- Graaf, et. al. 2008. Effectiveness of the Triple P Positive Parenting Program on Parenting: A Meta-Analysis. *Family Relations* 57(5):553 – 566. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1741-3729.2008.00522.x>
- Holt, M. K., Kaufman Kantor, G. & Finkelhor, D. (2008) Parent/child concordance about bullying involvement and family characteristics related to bullying and peer victimization. *Journal of School Violence*, 8(1), 42-63.
- Hoff, E., Laursen, B., & Tardif, T. (2002). Socioeconomic Status and Parenting. In M. H. Bornstein (ed.) (Vol. 2) *Handbook of Parenting, Biology and Ecology of Parenting*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hyesoo, K & R. H. G. Chung (2003) Relationship of Recalled Parenting Style to Self-Perception in Korean American College Students, *The Journal of Genetic Psychology*, <https://doi.org/10.1080/00221320309597891>
- 164:4, 481-492Hyung, J.K et al. (2021). Early childhood parenting and adolescent bullying behavior: Evidence from a randomized intervention at ten-year follow-up. *Social Science & Medicine*. Volume 282. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114114>
- Kahraman, H, et al. Parenting Practices Scale: Its Validity and Reliability for Parents of School-Aged Children. *Educational Science: Theory and Practices*. Vol.17 No. 3 (2017). <https://doi.org/10.12738/estp.2017.3.0312>.
- Kara, D and Sümer, N (2022) The Role of Paternal Parenting and Co-parenting Quality in Children's Academic Self-Efficacy. *Front. Psychol.* 13:772023. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.772023>
- Kim, C, et. al. (2015). Parental style, parental practices, and socialization outcomes: An investigation of their linkages in the consumer socialization context. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2015.03.006>

- Kokkinos, C. M. (2013). Bullying and victimization in early adolescence: Associations with attachment style and perceived parenting. *Journal of School Violence*, 12(2), 174-192. <https://doi.org/10.1080/15388220.2013.766134>
- Kordi, A. (2010). Parenting Attitude and Style and its effect on children's School Achievements.
- Krasanaki A., Vasiou A., & Tantaros Σ. (2022). Parenting styles and social behavior of children and adolescents. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 27(1), 142–160. <https://doi.org/10.12681/psychps.25819>
- Lereya S.T., Samara, M. & Wolke, D. (2013). Parenting behavior and the risk of becoming a victim and a bully/victim: A meta-analysis study. *Child Abuse & Neglect* Vol, 37, Issue 12, December 2013, Pages 1091-1108. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.03.001>
- Liu, et. al. (2021). Corporal punishment and adolescent aggression: An examination of multiple intervening mechanisms and the moderating effects of parental responsiveness and demandingness. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105027>.
- Liu, W., Qiu, G., Zhang, S.X & Fan, Qi., (2021). Corporal punishment, self-control, parenting style, and school bullying among Chinese adolescents: A conditional process analyses. *Journal of School Violence*, Vol, 21, 2022 - Issue 1: School violence/bullying in China. <https://doi.org/10.1080/15388220.2021.1985323>
- Marcone, R; Boronne, A & Caputo, A. (2018). Peer Interaction and social competence in childhood and early adolescence: the affects of parental behaviour. <https://doi.org/10.1080/13229400.2018.1526702>
- Miller, J.M., Diiorio, C., & Dulbey, W. (2002) Parenting style and adolescent's reaction to conflict: Is there a relationship ? *Journal of Adolescent Health*, 31(6), 463-468
- Milevski, A et. al. (2008). Constellations of Maternal and Paternal Parenting Styles in Adolescence: Congruity and Well-Being. *Marriage and Family Review*. Volume 44, 2008- Issue 1. <https://doi.org/10.1080/01494920802185447>
- Norton, J.R., Duke, A.M. The Influence of Parenting on Bullying Prevention: Parenting as a Moderator of Adolescents' Bullying Behaviors. *J Child Fam Stud* 30, 2913–2924 (2021). <https://doi.org/10.1007/s10826-021-02014-1>
- Olivari, M, G et. al. (2015). Adolescent Perceptions of Parenting Styles in Sweden, Italy and Greece: An Exploratory Study. *Eur J Psychol*. 2015 May; 11(2): 244–258. <https://doi.org/10.5964/ejop.v11i2.887>
- (Olweus, 1999). *The Nature of School Bullying: A Cross-National Perspective*. London and New York.

Ribeiro, L.L. Construction and Validation of four Parenting Styles Scale. A Thesis, Faculty of Humboldt State University, Master of Arts. (2009)

Takeuchi, M. M & Takeuchi, S. A. (2008). Authoritarian Versus Authoritative Parenting Styles: Application of the Cost Equalization Principle Marriage & Family Review, 44:4, 489-510 <https://doi.org/10.1080/01494920802454090>

Vasiou, A.et. al (2017). The Relationship between Boredom, Interpersonal Closeness /Bullying and Victimization in the School Environment. [10.19080/PBSIJ.2017.06.555686](https://doi.org/10.19080/PBSIJ.2017.06.555686)

Wang, Y, et al. (2020). The victim-bully cycle of sexual minority school adolescents in China: prevalence and the association of mood problems and coping strategies. *Epidemiology and Psychiatric Sciences* , Volume 29 , 2020 , e179 <https://doi.org/10.1017/S2045796020000918>

Xie, S & Li, H. (2014). ‘Tiger mom, panda dad’: a study of contemporary Chinese parenting profiles. *Early Child Development and Care*, Volume 189, 2019 - Issue 2. <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1318870>

Xinwen, B, et al. (2018). Parenting Styles and Parent–Adolescent Relationships: The Mediating Roles of Behavioral Autonomy and Parental Authority. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02187>

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο Μαθητών/τριών και Φοιτητών/τριών

Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και απευθύνεται σε μαθητικό και φοιτητικό πληθυσμό.

Εξετάζει τη σχέση που έχεις με τον πατέρα και τη μητέρα σου, τις εμπειρίες σου αναφορικά με περιστατικά σχολικού εκφοβισμού και την ιδέα που έχεις για τον εαυτό σου. Για την συμπλήρωση του απαιτούνται μόλις 5' λεπτά.

Σε ευχαριστούμε!!!!

Α'. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
A1. ΦΥΛΟ   ☐ 1. Αγόρι☐ 2. Κορίτσι
A2. Ηλικία (Παρακαλούμε να συμπληρώσεις την ηλικία σου μόνο με νούμερα)
A3. Βαθμίδα Εκπαίδευσης   ☐ 1. Δημοτικό☐ 2. Γυμνάσιο☐ 3. Λύκειο☐ 4. Πανεπιστήμιο
A4. Γραμματικές γνώσεις πατέρα (Παρακαλώ να επιλέξεις τη σχολή που τελείωσε ο πατέρας σου)   ☐ 1. Δημοτικό☐ 2. Γυμνάσιο☐ 3. Λύκειο☐ 4. Τ.Ε.Ι./Α.Ε.Ι.☐ 5. Δεν γνωρίζω
A5. Γραμματικές γνώσεις μητέρας(Παρακαλώ να επιλέξεις τη σχολή που τελείωσε η μητέρα σου)   ☐ 1. Δημοτικό☐ 2. Γυμνάσιο☐ 3. Λύκειο☐ 4. Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.☐ 5. Δεν γνωρίζω
Β) Ερωτηματολόγιο για την τυπολογία του πατέρα.
Οι παρακάτω δηλώσεις αφορούν τη σχέση που έχεις με τον πατέρα σου. Επιλέγεις την απάντηση που ισχύει για εσένα από το 1 έως το 5. 1= Ποτέ, 2= Σπάνια, 3= Μερικές φορές, 4= Πολύ συχνά και 5= Πάντα.

B.1 Ο πατέρας μου κατανοεί τα συναισθήματά μου.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B.2 Ο πατέρας μου χρησιμοποιεί την τιμωρία ως μέσο πειθαρχίας.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B.3 Ο πατέρας μου λαμβάνει υπόψη του τι θέλω πριν μου ζητήσει να κάνω κάτι.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B.4 Όταν ζητάω το λόγο για τον οποίο πρέπει να υπακούσω σε κάτι, ο πατέρας μου απαντά ως εξής: «Γιατί είμαι ο πατέρας σου και σου το ζητάω.»   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B.5 Ο πατέρας μου λέει σε εμένα πως νιώθει, όταν συμπεριφέρομαι καλά, ή όταν συμπεριφέρομαι άσχημα.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B.6 Ο πατέρας μου με μαλώνει όταν δεν είμαι υπάκουος/η.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα

B.7 Ο πατέρας μου με παροτρύνει να συζητώ μαζί του τα προβλήματα μου.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B. 8 Ο πατέρας μου πιστεύει ότι είναι δύσκολο να με μάθει να πειθαρχώ.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B. 9 Ο πατέρας μου ζητά από εμένα να εκφράζω τη γνώμη μου ακόμα και όταν διαφωνεί μαζί μου.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B. 10 Ο πατέρας μου με τιμωρεί απαγορεύοντάς μου να κάνω κάτι που μου αρέσει, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B.11 Ο πατέρας μου λέει σε μένα πόσο σημαντικό είναι να ακολουθώ τους κανόνες της οικογένειας.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B. 12 Ο πατέρας μου δείχνει κατανόηση σε μένα όταν είμαι αναστατωμένος/η.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B.13 Ο πατέρας μου με μαλώνει και μου φωνάζει όταν φέρομαι άσχημα.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα

B. 14 Ο πατέρας μου με επαινεί όταν είμαι καλό και υπάκουο παιδί.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B. 15 Ο πατέρας μου υποκύπτει στις επιθυμίες μου, όταν επιμένω έντονα σε αυτές.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B. 16 Ο πατέρας μου ξεσπά το θυμό του πάνω μου.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B.17 Ο πατέρας μου περισσότερο με απειλεί με τιμωρία, παρά με τιμωρεί.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B. 18 Ο πατέρας μου λαμβάνει υπόψη του τις επιθυμίες μου, όταν κάνει οικογενειακά σχέδια.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B. 19 Ο πατέρας μου με δέρνει, όταν δεν υπακούω.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
B. 20 Ο πατέρας μου λέει σε μένα με ποιον τρόπο θα με τιμωρήσει, αλλά δεν εφαρμόζει την τιμωρία.   ☐ Ποτέ☐☐

-
- Πάντα

B. 21 Ο πατέρας μου ζητά την γνώμη μου για τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να λειτουργεί η οικογένεια.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

B. 22 Ο πατέρας μου επιτρέπει σε μένα να πω την γνώμη μου για τους κανόνες που υπάρχουν στην οικογένεια.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

B. 23 Ο πατέρας μου κάνει συστάσεις σε μένα για να βελτιωθεί η συμπεριφορά μου.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

B. 24 Ο πατέρας μου με κακομαθαίνει.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

B. 25 Ο πατέρας μου εξηγεί σε μένα τους λόγους για τους οποίους πρέπει να τηρούνται οι κανόνες της οικογένειας.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

B. 26 Ο πατέρας μου χρησιμοποιεί απειλές για να με τιμωρήσει χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

B. 27 Ο πατέρας μου δείχνει σε μένα τρυφερότητα.   ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
B. 28 Ο πατέρας μου με τιμωρεί, στέλνοντας με στο δωμάτιο μου, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.   ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
B. 29 Ο πατέρας μου με βοηθά να καταλάβω τις συνέπειες μιας κακής πράξης μου μέσα από διάλογο και συζήτηση.   ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
B. 30 Ο πατέρας μου με μαλώνει, όταν τον απογοητεύω με την συμπεριφορά μου.   ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
B. 31 Ο πατέρας μου συζητά με μένα για τις συνέπειες των πράξεων μου.   ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
B. 32 Ο πατέρας μου με χαστουκίζει, όταν δεν συμπεριφέρομαι σωστά.   ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα

Γ. Ερωτηματολόγιο Τυπολογίας της Μητέρας
Οι παρακάτω δηλώσεις αφορούν τη σχέση που έχεις με τη μητέρα σου. Επιλέγεις την απάντηση που ισχύει για

εσένα από το 1 έως το 5. 1= Ποτέ, 2= Σπάνια, 3= Μερικές φορές, 4= Πολύ Συχνά και 5= Πάντα.

Γ.1 Η μητέρα μου κατανοεί τα συναισθήματα μου.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.2 Η μητέρα μου χρησιμοποιεί την τιμωρία ως μέσο πειθαρχίας.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.3 Η μητέρα μου λαμβάνει υπόψη της τι θέλω, πριν μου ζητήσει να κάνω κάτι.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.4 Όταν ζητάω να μάθω τον λόγο για τον οποίο πρέπει να υπακούσω σε κάτι, η μητέρα μου απαντά ως εξής: «Γιατί είμαι η μητέρα σου και σου το ζητάω.»

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.5 Η μητέρα μου λέει σε μένα πως νιώθει, όταν συμπεριφέρομαι καλά ή όταν συμπεριφέρομαι άσχημα.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.6 Η μητέρα μου με μαλώνει όταν δεν είμαι υπάκουος/η.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.7 Η μητέρα μου με παροτρύνει να συζητώ μαζί της τα προβλήματα μου.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.8 Η μητέρα μου πιστεύει ότι είναι δύσκολο να με μάθει να πειθαρχώ.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.9 Η μητέρα μου ζητά από εμένα να εκφράζω την γνώμη μου ακόμα και όταν διαφωνεί μαζί μου.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.10 Η μητέρα μου με τιμωρεί, απαγορεύοντας μου να κάνω κάτι χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.11 Η μητέρα μου λέει σε μένα πόσο σημαντικό είναι να ακολουθώ τους κανόνες της οικογένειας.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.12 Η μητέρα μου δείχνει σε κατανόηση σε μένα όταν είμαι αναστατωμένος/η.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ. 13 Η μητέρα μου με μαλώνει και μου φωνάζει, όταν φέρομαι άσχημα.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.14 Η μητέρα μου με επαινεί όταν είμαι καλό και υπάκουο παιδί.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
Γ.15 Η μητέρα μου υποκύπτει στις επιθυμίες μου, όταν επιμένω έντονα σε αυτές.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
Γ.16 Η μητέρα μου ξεσπά το θυμό της πάνω μου.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
Γ.17 Η μητέρα μου περισσότερο με απειλεί με τιμωρία, παρά με τιμωρεί.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
Γ.18 Η μητέρα μου λαμβάνει υπόψη της τις επιθυμίες μου, όταν κάνει οικογενειακά σχέδια.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
Γ. 19 Η μητέρα μου με δέρνει, όταν δεν υπακούω.   ☐ Ποτέ☐☐☐☐ Πάντα
Γ. 20 Η μητέρα μου λέει σε μένα με ποιο τρόπο θα με τιμωρήσει, αλλά δεν εφαρμόζει την τιμωρία.   ☐ Ποτέ☐☐☐

☐ Πάντα
Γ. 21 Η μητέρα μου ζητά τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να λειτουργεί η οικογένεια. ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
Γ.22 Η μητέρα μου επιτρέπει σε μένα να πω την γνώμη μου για τους κανόνες που υπάρχουν στην οικογένεια. ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
Γ. 23 Η μητέρα μου κάνει συστάσεις σε μένα για να βελτιωθεί η συμπεριφορά μου. ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
Γ.24 Η μητέρα μου με κακομαθαίνει. ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
Γ. 25 Η μητέρα μου εξηγεί σε μένα τους λόγους για τους οποίους πρέπει να τηρούνται οι κανόνες της οικογένειας. ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
Γ. 26 Η μητέρα μου χρησιμοποιεί απειλές για να με τιμωρήσει, χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις. ☐ Ποτέ ☐ ☐ ☐ ☐ Πάντα
Γ.27 Η μητέρα μου δείχνει σε μένα τρυφερότητα. ☐ Ποτέ ☐

-
-
- Πάντα

Γ.28 Η μητέρα μου με τιμωρεί στέλνοντάς με στο δωμάτιο χωρίς να μου δίνει εξηγήσεις.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.29 Η μητέρα μου με βοηθά να καταλάβω τις συνέπειες μιας κακής πράξης μου μέσα από διάλογο και συζήτηση.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.30 Η μητέρα μου με μαλώνει όταν την απογοητεύω με την συμπεριφορά μου.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ.31 Η μητέρα μου συζητά με μένα για τις συνέπειες των πράξεών μου.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Γ. 32 Η μητέρα μου με χαστουκίζει, όταν δεν συμπεριφέρομαι σωστά.

- Ποτέ
-
-
-
- Πάντα

Δ. Ερωτηματολόγιο Σχολικού Εκφοβισμού/Θυματοποίησης.

Επιλέγεις την απάντηση που ισχύει για εσένα, από το 1 έως το 5 1= Δεν ισχύει καθόλου, 2= Ισχύει ελάχιστα, 3= Ισχύει λίγο, 4= Ισχύει αρκετά και 5= Ισχύει πάρα πολύ.

Δ. 1 Έχω πει άσχημα πράγματα πειράζοντας τους φίλους μου.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ. 2 Έχω αποκλείσει/αγνοήσει άλλα παιδιά.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ. 3 Έχω χτυπήσει, κλωτσήσει και σπρώξει άλλο παιδί.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ. 4 Έχω πει ψέματα ή άσχημα πράγματα για άλλο παιδί.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ. 5 Έχω κλέψει χρήματα ή έχω καταστρέψει αντικείμενα που ανήκαν σε άλλο παιδί.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.6 Έχω εξαναγκάσει ή έχω απειλήσει άλλο παιδί.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.7 Έχω κοροϊδέψει άλλο παιδί

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.9 Με έχουν αποκαλέσει με παρατσούκλια, με έχουν κοροϊδέσει ή με έχουν πειράξει με πολύ άσχημο τρόπο.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.10 Έχω υποστεί αποκλεισμό και έχω αγνοηθεί από άλλα παιδιά.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.11 Με έχουν χτυπήσει, με έχουν κλωτσήσει, με έχουν σπρώξει.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.12 Άλλα παιδιά έχουν πει ψέματα ή άσχημα πράγματα για μένα.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.13 Άλλα παιδιά μου έχουν κλέψει χρήματα ή έχουν καταστρέψει δικά μου αντικείμενα.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-

-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.14 Άλλα παιδιά με έχουν εξαναγκάσει ή με έχουν απειλήσει.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.15 Άλλα παιδιά με έχουν κοροϊδέψει

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ

Δ.16 Άλλα παιδιά με έχουν εκφοβίσει.

- Δεν ισχύει καθόλου
-
-
-
- Ισχύει πάρα πολύ